

AKADEMIN FÖR HÄLSA OCH ARBETSLIV
Avdelningen för socialt arbete och kriminologi

Kontroll, manipulering och lögner

Socialarbetares beskrivningar av postseparationsvåld mot kvinnor

Linda Engberg & Anette Österman

2021

Examensarbete, Grundnivå (kandidatexamen), 15 hp
Socialt arbete
Socionomprogrammet
SAG802

Handledare: Pär Grell
Examinator: Catharina Löf

Abstract**Title:** Control, manipulation and lies

Social workers' descriptions of post-separation violence towards women

Authors: Linda Engberg and Anette Österman

This qualitative study aimed to examine social workers' descriptions of their experiences concerning post-separation violence against women and the difficulties and possibilities in counteracting this. Five social workers from different organizations were interviewed. The results of the study showed that post-separation violence is common but difficult to prove. It appeared that the most prominent forms of violence were psychological and economic, where control is essential. The study also showed that attitudes and regulatory systems within society could have both a supportive and hindering effect on the work against post-separation violence. This was further analyzed using power and feminism theories. The result confirmed previous research where women exposed to violence describe post-separation violence and how the assessments and decisions of authorities can be used as a part of the man's violence against her.

Keywords: domestic violence, gendered violence, post-separation violence, social workers, violence by Proxy

Sammanfattning

Titel: Kontroll, manipulering och lögner

Socialarbetares beskrivningar av postseparationsvåld mot kvinnor

Författare: Linda Engberg och Anette Österman

Denna kvalitativa studie syftade till att undersöka socialarbetares beskrivningar av deras erfarenheter kring postseparationsvåld mot kvinnor samt hinder och möjligheter i att motverka detta. Fem socialarbetare från olika organisationer deltog i intervjuerna. Studiens resultat visade att postseparationsvåld är vanligt förekommande men svårt att bevisa. Det framkom att de mest framträdande våldsformerna var det psykiska och ekonomiska våldet där kontroll är avgörande. Studien visade även att samhällets attityder och regelsystem kunde verka både främjande och hindrande i arbetet mot postseparationsvåld vilket vidare analyserades utifrån makt- och feministisk teori. Resultatet bekräftade den tidigare forskningen där utsatta kvinnor beskriver postseparationsvåld och hur myndigheters bedömningar och beslut kan användas som en del av mannens våld mot henne.

Nyckelord: myndigheters våld by Proxy, mäns våld mot kvinnor, postseparationsvåld, socialarbetare, våld i nära relationer

Förord

Vi vill rikta ett stort tack till respondenterna som med sina respektive perspektiv gjorde det möjligt för oss att genomföra vårt arbete. Vi vill också rikta ett stort tack till vår handledare Pär Grell som under arbetets hela gång varit tillmötesgående och på ett positivt sätt bidragit med goda råd och konstruktiv kritik. Tack även till de studenter som var en del i vår handledargrupp, att ha fått tagit del av era arbeten och fått era kommentarer på våra utkast har varit värdefullt för vårt slutresultat. Uppsatsens alla delar, från idé till slutresultat, har arbetats fram gemensamt av oss båda och vi har således varit lika delaktiga genom hela uppsatsskrivningen. Ett stort tack även till våra respektive familjer som under denna tid stått ut med och stöttat oss i denna process.

Vi vill också nämna att under tiden för arbetet med denna uppsats blev fem kvinnor mördade av en man de hade eller hade haft en relation till. Detta gjorde att frågan kring våld i nära relation och vårt val av ämne kom att bli högaktuell och ett hett ämne i samhällsdebatten. Vi vill därför rikta en extra tanke till dessa kvinnors anhöriga och alla andra i samhället som utsätts för våld av en nära anhörig.

Zoom, maj 2021

Linda Engberg och Anette Österman

Innehållsförteckning

1. Inledning och bakgrund	1
1.1 Problemformulering	2
1.2 Syfte.....	3
1.3 Frågeställningar	3
2. Tidigare forskning	4
2.1 Tillvägagångssätt vid litteratursökning	4
2.2 Det sociala stödet.....	4
2.3 Barnen som verktyg för postseparationsvåld.....	5
2.4 Socialarbetarens förutsättningar att erbjuda stöd.....	6
2.5 Diskussion om forskningsläget.....	6
3. Teoretiska perspektiv.....	7
3.1 Maktteorier	7
3.1.1 Intentionell, strukturell och relationell makt	8
3.1.2 Det idealiska offret	8
3.1.3 Feministisk teori	9
4. Metod.....	11
4.1 Förförståelse	11
4.2 Forskningsdesign	11
4.3 Tillvägagångssätt.....	12
4.3.1 Urval	12
4.3.2 Datainsamling.....	13
4.4 Analysmetod.....	14
4.5 Uppsatsens trovärdighet	16
4.6 Etiska ställningstaganden	17
5. Resultat	19
5.1 Presentation av respondenterna	19
5.2 Socialarbetarnas beskrivning av postseparationsvåld.....	19
5.2.1 Mannens direkta våldsutövning.....	20
5.2.2 Indirekt våld; Våld by Proxy	22
5.2.3 Samhälleliga attityder	23
5.3 Möjligheter i arbetet mot postseparationsvåld.....	24

5.3.1 Samverkan och resurser.....	24
5.3.2 Kunskap och attityder.....	25
5.4 Hinder i arbetet mot postseparationsvåld.....	26
5.4.1 Lagar och regler.....	27
5.4.2 Otillräckliga resurser och bristande kunskap.....	28
5.4.3 Attityder och strukturer.....	29
6. Analys utifrån teorier.....	31
6.1 Intentionell, strukturell och relationell makt.....	31
6.1.1 Maktaspekter av postseparationsvåld.....	31
6.1.2 Makt kan skapa möjligheter.....	31
6.1.3 Hindrande makt.....	32
6.2 Det idealiska offret.....	33
6.2.1 Postseparationsvåld skapar inte idealiska offer.....	33
6.2.2 Möjligheter och hinder utifrån kvinnornas offerstatus.....	34
6.3 Feministisk teori.....	35
6.3.1 Männens överordning - en del av postseparationsvåldet.....	35
6.3.2 Möjligheter och hinder utifrån ett feministiskt perspektiv.....	36
7. Diskussion.....	38
7.1 Resultatsammanfattning.....	38
7.2 Resultatdiskussion.....	38
7.3 Metoddiskussion.....	42
7.4 Förslag till vidare forskning.....	43
Referenser.....	44
Bilagor.....	50
Bilaga 1. Litteratursökning.....	50
Bilaga 2. Informationsbrev till respondenterna.....	51
Bilaga 3. Intervjuguide.....	52

1. Inledning och bakgrund

Våld mot kvinnor anses vara ett globalt samhällsproblem (Statens offentliga utredningar [SOU], 2015:55; World Health Organisation [WHO], u.å) vars konsekvenser, exempelvis psykisk ohälsa och bristande arbetsförmåga, är stora och kostsamma (SOU, 2014:71; WHO, 2021). Även i Sverige beskrivs detta som ett samhällsproblem; varje år utsätts cirka 75 000 kvinnor (15–84 år) för våld av sin nuvarande eller tidigare partner (Socialstyrelsen, 2019). Våld i nära relationer har under de senaste sex åren fått ett ökat fokus, bland annat genom den nationella strategin mot mäns våld mot kvinnor, och Socialstyrelsen har flera uppdrag för att förebygga och minska våldet (Socialstyrelsen, 2019). Enligt socialtjänstlagen ska socialnämnden “särskilt beakta att kvinnor som är eller har varit utsatta för våld (...) av närstående kan vara i behov av stöd” (SoL, 2001, 5 kap. 11§). Även i ideellt arbete, där lagar inte styr arbetet i samma utsträckning, kan ett liknande socialt arbete återfinnas (Svedberg et al., 2010). Svedberg et al. beskriver i sin rapport att år 2009 var 15% av svenskarna (16–74 år) engagerade i ett socialt inriktat ideellt arbete och att detta arbete i stort kan liknas vid det statliga och kommunala välfärdsarbetet. Detta innebär att olika typer av socialarbetare kan komma att möta kvinnor som utsätts för eller har utsatts för våld i nära relationer.

Våld i nära relation som begrepp inbegriper såväl olika sorters våld som olika våldsutövare och våldsutsatta (Moser Hällen & Sinisalo, 2018a). Då kvinnor utsätts för våld är det dock främst av en man med vilken kvinnan har eller har haft en nära relation, det vill säga en kärleks- eller familjrelation (Brottsförebyggande rådet [BRÅ], 2020; Socialstyrelsen, 2019; SOU, 2014:71; SOU, 2015:55). I och med att socialtjänstlagen lägger fokus på våld mot kvinnor, och att det våldet oftast utövas av en man, avgränsades fokuset i denna studie till mäns våld mot kvinnor.

Våld kan ta sig olika uttryck beroende på vilket perspektiv som är utgångspunkten. I denna uppsats har vi valt att använda oss av Per Isdal’s definition av våld; “Våld är varje handling riktad mot en annan person, som genom att denna handling skadar, smärtar, skrämmer eller kränker, får denna person att göra något mot sin vilja eller avstå från att göra något som den vill” (Per Isdal, refererad till i Moser Hällen & Sinisalo, 2018b, s. 35). Denna definition kan synliggöra den bredd av handlingar som även kan

förekomma då den våldsutsatta inte längre vistas i direkt närhet till våldsutövaren, det vill säga då de lämnat relationen eller ”postseparationen”.

Då våldsutsatta kvinnor lämnar våldsutövaren förändras, fortsätter och ökar många gånger våldet (Moser Hällen & Sinisalo, 2018b; Stanley et al., 2012). Kvinnorna kan uppleva att våldet fortsatt är en lika stor del av deras liv, med den enda skillnaden att de inte längre bor ihop med våldsutövaren (Holt, 2017). *Postseparationsvåldet* kan innefatta bland annat fysiskt, psykiskt och ekonomiskt våld, hot och trakasserier mot kvinnan och andra i hennes närhet (Ekbrand, 2006; Ulmestig & Eriksson, 2017). Förföljelse och kontroll av kvinnans handlingsutrymme, ett agerande som underminerar hennes självförtroende och föräldraförmåga samt ett utnyttjande och manipulerande av myndigheter och deras beslut är andra exempel på postseparationsvåld (Ekbrand, 2006; Lapierre & Coté, 2016; Miller & Smolter, 2011; Nikupeteri, 2017; Thiara & Humphreys, 2017; Zeoli, 2013).

Författarnas intresse för våld mot kvinnor har successivt vuxit under utbildningstiden dels genom undervisningen, dels genom de berättelser tagits del av via boken “Vi bryter tystnaden” (Eklund, 2020) och de inlägg som delas på facebooksidorna “Eftervåldet” (Eftervåldet”, 2021) och “Vi bryter tystnaden” (Vi bryter tystnaden, 2021). Dessa berättelser gör gällande att postseparationsvåld är ett utbrett problem som osynliggörs i samhället. Det beskrivs hur myndigheter ofta bidrar till att den våldsutövande mannen kan fortsätta sin kontroll av kvinnan (Eftervåldet”, 2021; Vi bryter tystnaden, 2021) och på Eftervåldet” efterfrågas ett återinförande av tjänstemannaansvaret för att detta inte ska kunna vara möjligt. Att våldet upphör vid separationen tycks vara en generell uppfattning i samhället och författarna upplever att de befintliga stödinsatserna ofta går ut på att skydda och motivera kvinnan till att lämna förövaren. Med denna utgångspunkt väcktes författarnas intresse för att ta reda på mer om postseparationsvåld.

1.1 Problemformulering

Socialstyrelsen betonar vikten av att de som i sitt arbete stöter på våld har tillräcklig kunskap om detta (SOFS, 2014:4) och sedan 2018 är det exempelvis obligatoriskt att utbilda bland annat socionomer, jurister, psykologer och läkare om mäns våld mot kvinnor. Detta som ett led i att höja kunskapen om våld bland blivande socialarbetare (Nationellt centrum för kvinnofrid [NCK], 2019). Även den tidigare forskning vilken

redogörs för i nästa avsnitt är generellt sett enig om att det behövs mer forskning kring våld och att kunskapen om såväl våld i nära relationer, som i förekommande fall postseparationsvåld, behöver utvecklas (jfr. Archer-Kuhn, 2018; Ekström, 2018a; Lapierre & Coté, 2016; Lessard et al., 2010; Miller & Smolter, 2011; Nikupeteri, 2017; SOU, 2014:71; Stanley et al., 2012). I forskningen beskrivs övervägande utsatta kvinnors upplevelser av postseparationsvåld men även hur organisatoriska aspekter påverkar det sociala arbetet. Utifrån det ovan beskrivna kan det vara av relevans för det sociala arbetet att vidare undersöka hur svenska socialarbetare beskriver ett postseparationsvåld och med hjälp av teorier om makt och överordning belysa hur dessa aspekter kan påverka arbetet med våldsutsatta kvinnor. I denna studie definieras socialarbetare som aktörer vilka genom sitt arbete i någon typ av organisation möter och hjälper utsatta kvinnor. Detta innebär att socialarbetarnas utbildningar kan skilja sig åt men att de har gemensamt att de erbjuder våldsutsatta kvinnor ett stöd. Detta arbete kan anses vara socialt då de möter upp ett behov vilket har sitt ursprung i ett socialt problem. Meeuwisse och Swärd (2017) beskriver att ett problem kan betraktas som socialt då samhället uppmärksammar det och arbetar för en förändring vilket de samhälleliga insatserna mot våld kan vara ett exempel på. Då postseparationsvåld kan yttra sig på många sätt kan de kvinnor som utsätts för detta komma att söka eller ges stöd inom flera olika organisationer, exempelvis kvinnojour, socialtjänst och polis. Med denna studie hoppas författarna kunna bidra med en ökad kunskap och förståelse för fenomenet postseparationsvåld och på så sätt bidra till preventionsarbetet mot våld i nära relationer och det sociala arbetet med utsatta kvinnor.

1.2 Syfte

Syftet med denna studie är att undersöka hur socialarbetare beskriver sina erfarenheter av att arbeta med postseparationsvåld mot kvinnor.

1.3 Frågeställningar

1. Hur yttrar sig det postseparationsvåld som socialarbetarna möter i sitt arbete?
2. Vilka hinder och möjligheter beskriver socialarbetarna beträffande att motverka postseparationsvåld?

2. Tidigare forskning

Avsnittet inleds med en beskrivning av tillvägagångssättet vid litteratursökningen och därefter redogörs för det aktuella forskningsläget inom valt område. Redovisningen görs utifrån tre huvudteman: *Det sociala stödet*, *Barnen som verktyg för postseparationsvåld* samt *Socialarbetarens förutsättningar att erbjuda stöd*.

2.1 Tillvägagångssätt vid litteratursökning

En litteratursökning kan göras för att avgränsa och identifiera en eventuell kunskapslucka inom ett forskningsområde (Backman, 2016; Rienecker & Stray Jørgensen, 2017). Med detta som utgångspunkt gjordes under tiden 2021-02-24 till 2021-03-24 sökningar avseende postseparationsvåld i de för det sociala arbetet relevanta databaserna: SocIndex, Scopus, PsycINFO, Discovery och SwePub.

Sökord som användes i olika konstellationer var “domestic violence”, “social work”, “social workers”, “social practice”, “social services”, “separation”, “post separation”, “intimate partner violence”, “post separation violence”, “domestic abuse”, “våld i nära relation” och “våld mot kvinnor”. Antal träffar varierade, som mest 64 och som lägst 1, med övervägande internationella källor. Detta beskrivs mer utförligt i bilaga 1.

Inkluderingskriterier för sökningarna var publicering under perioden 2010–2021, peer reviewed, svensk eller engelsk text, fulltext, fokus på postseparationsvåld, kvinnliga våldsutsatta och en koppling till socialt arbete. För att avgränsa sökningen till för studien relevanta artiklar användes *exkluderingskriterierna*: dubletter, fokus på juridik, ras, religion, våldsutövare, arbetsmetoder, missbruk, manliga våldsutsatta och artiklar utan koppling till socialt arbete. Sällningen med hjälp av dessa kriterier skedde i ett första steg utifrån titel för att sedan fortsätta vid läsning av abstract och därefter fulltext. Utifrån dessa kriterier var tolv artiklar, varav tre svenska, relevanta för studien och togs med i följande redogörelse.

2.2 Det sociala stödet

Tidigare forskning visade att det stöd som erbjuds en kvinna som lämnat en parrelation med en våldsutövande man varierar (Ekström 2018b). Beroende på om och hur stöd ges skapas skilda förutsättningar för kvinnan att dels bli fri från våldet, dels skapa sig ett nytt liv med en god hälsa (Archer-Kuhn, 2018; Lapierre & Coté, 2016; Stanley et al., 2012; Thiara & Humphreys, 2017; Ulmestig & Eriksson, 2017). Vidare framgick det i

forskningen att det stöd som ges av sociala myndigheter och beslut som tas kan utnyttjas av den våldsutövande mannen för att kontrollera och förstöra för kvinnan som lämnat honom. Våldsutövningen fortsätter exempelvis genom att mannen låter bli att betala underhåll och saboterar vid kvinnans ansökningar om bistånd (Ulmestig & Eriksson, 2017). Våldsutövaren försvårar ofta även vid umgängen med barnen och hotar kvinnan som tvingas samarbeta för att hon inte själv ska anses brista i sin föräldraförmåga (Archer-Kuhn, 2018; Miller & Smolter, 2011; Nikupeteri, 2017). Myndigheternas krav på exempelvis samarbete och bedömningar av bland annat föräldraförmåga kan av kvinnorna upplevas bidra till att det våld de flytt ifrån tillåts fortsätta (Archer-Kuhn, 2018; Holt, 2017; Lapierre & Coté, 2016; Nikupeteri, 2017; Thiara & Humphreys, 2017; Zeoli et al., 2013).

2.3 Barnen som verktyg för postseparationsvåld

Flera av studierna visade att mammor som lämnat en våldsamt relation dels hålls ansvariga för att skydda barnen, dels förväntas samarbeta för att upprätthålla barnets relation till den våldsutövande pappan. Detta kan leda till mer våld och till att kvinnan känner sig misslyckad, ångestfylld och rädd vilket kan påverka hennes föräldraförmåga negativt. Kvinnorna misslyckas hur de än gör, skyddar de barnen blir de anklagade för att vända dem mot pappan, skyddar de dem inte brister kvinnorna i föräldraförmåga och riskerar att fräntas barnen (Archer-Kuhn, 2018; Holt, 2017; Lapierre & Coté, 2016; Nikupeteri, 2017). Trots en vilja och ett behov av att skydda sig och barnen kan kvinnan därmed avstå från att söka hjälp vilket möjliggör ett postseparationsvåld (Zeoli et al., 2013). Det framgick att de utsatta kvinnorna ofta tror på vikten av en god relation mellan barnet och fadern men att de för att skydda barnet tvingas neka till samarbete kring exempelvis umgänge. Kvinnans ovilja till samarbete betraktas som dålig föräldraförmåga och hon anses försvåra för barnets och pappans relation (Archer-Kuhn, 2018). Vilken inställning till skydd kontra samarbete socialarbetaren har beror på dennes fokus. Med barnskydd i fokus förväntas mamman skydda barnen från den våldsutövande pappan, är det våld i nära relation som håller i stödet är det främst kvinnans men även barnets säkerhet som lyfts fram. Gäller det barnets föräldrakontakt, exempelvis vårdnad och umgänge, antas mamman kunna lägga det som hänt bakom sig för att samarbeta med pappan kring barnet (Hester, 2011). Socialtjänstens skilda förväntningar och krav på kvinnans beteende och inställning påverkar om och vilket

stöd som erbjuds samt om hon passar in i mallen som stödberättigad (Ekström, 2018b; Stanley et al., 2012).

2.4 Socialarbetarens förutsättningar att erbjuda stöd.

I den forskning som tog upp postseparationsvåld beskrevs inte sällan att socialarbetarens förutsättningar att hjälpa de utsatta kvinnorna varierar. Bland annat påverkas dessa av organisatoriska faktorer, geografiskt läge, socialarbetarnas attityder, värderingar och kunskap om våld och dess effekter (Ekström, 2018a; Ekström, 2018b; Hester, 2011; Lapierre & Coté, 2016; Lessard et al., 2010; Miller & Smolter, 2011; Nikupeteri, 2017). Ekström (2018b) visade i sin studie att det stöd som kan erbjudas är beroende av vilken kommun och socialarbetare kvinnan träffar. Andra studier lyfte den inverkan politiska riktlinjer, samarbetsmöjligheter, resurser, möjliga informationsutbyten, kunskap och gränsdragningar har på hur det sociala arbetet kan utföras (Ekström, 2018a; Lessard et al., 2010; Nikupeteri, 2017). Flera studier visade att en varierande kunskap om och syn på våld ger olika förutsättningar för att upptäcka och göra bedömningar kring detta (Ekström, 2018a; Hester, 2011; Lapierre & Coté, 2016; Lessard et al., 2010). Kunskap om hur ett fortsatt våld utövas uttrycks som avgörande för att kunna hjälpa kvinnor och barn (Nikupeteri, 2017; Miller & Smolter, 2011).

2.5 Diskussion om forskningsläget

Redovisningen ovan baserades till stor del på internationell forskning och belyser hur våldsutövare kan utnyttja myndigheter till att utöva indirekt våld, våld by Proxy. Detta innebär att den våldsutövande mannen många gånger använder lagar och socialarbetarens bedömningsmallar kring exempelvis ekonomiskt bistånd, beslut om umgänge och krav på samarbete för att upprätthålla sin makt över kvinnan som lämnat honom. Författarnas bedömning var att de internationella förutsättningarna i detta fall inte skiljer sig på något avgörande sätt från de nationella vilket gör forskningen relevant för denna studie. Sökningarna efter aktuell svensk forskning gav få resultat och de som matchade inkluderingskriterierna beskrev främst organisatoriska förutsättningar för det sociala arbetet med våld i nära relation. Upplevelsen utifrån detta att var att det fanns en kunskapslucka, nämligen svenska socialarbetarens erfarenheter av postseparationsvåld.

3. Teoretiska perspektiv

Här redogörs för de teorier och begrepp vilka använts för att analysera det empiriska materialet samt den relevans de kan ha för analysen. Dessa är teorier om makt:

Intentionell, strukturell och relationell makt, Det idealiska offret och Feministisk teori.

3.1 Maktteorier

Utifrån Foucault's maktbegrepp är makt något som utövas i relationer, en ständigt närvarande fysisk kraft vilken kan påverka men även påverkas genom det motstånd som alltid är närvarande. Makten blir genom detta kraftspel inte bara förtryckande utan även produktiv, exempelvis genom den disciplinära kraft, *bio-makten*, som skapar funktionella individer (Foucault, 2010; Foucault, 2017). Samhälleliga institutioner, exempelvis familjen och staten, reproducerar maktrelationerna i varje situation.

Maktens mikrofysik utövas genom en social kontroll och disciplinering i syfte att styra människor till en anpassning efter de normer som av de överordnade anses rådande (Foucault, 2010; Foucault, 2017) och kan benämnas *mikro-makt* (Lindgren, 2007).

Foucault's tankar om makt har haft betydelse för olika teoribildningar (Lindgren, 2007) och ligger delvis till grund för de teorier och begrepp vi valt att presentera nedan.

Överordnade individer eller grupper har tolkningsföreträde när det kommer till att förstå och definiera världen (Franzén, 2010; Mattsson, 2015). Rådande maktstrukturer, vilka är integrerade i samhället, skapas av dessa överordnade och människor som bryter mot strukturerna ifrågasätts. Kunskap kan vara en del av makten och de som definierar kunskapen, traditionellt sett ofta män, har ett överläge (Mattsson, 2015). Inom socialt arbete innehar socialarbetaren ofta mer kunskap om vad som enligt lagstiftning ska uppfattas som normalt eller avvikande. Socialarbetaren har tolkningsföreträde och därför mer makt än klienten (Franzén, 2010; Mattsson, 2015).

Denna syn på makt som en ständigt närvarande aspekt i den sociala interaktionen utgjorde grunden i analysen och kan ha möjliggjort en ökad förståelse för de intervjuade socialarbetarnas beskrivningar och erfarenheter av postseparationsvåldet. Detta vidareutvecklas med hjälp av nedanstående teorier och begrepp.

3.1.1 *Intentionell, strukturell och relationell makt*

Att se makt som ett subjekt, en aktör, vilken antingen kan vara en person eller en organisation vars vilja och kraft är nödvändig för att nå uppsatta mål är likvärdigt med det Franzén (2010) benämner som det *intentionella maktbegreppet*. Att samhället delar in exempelvis klass och kön i över- och underordnade positioner, där de överordnade har makten, är i stället likvärdigt med det *strukturella maktbegreppet*. Vidare beskriver Franzén det *relationella maktbegreppet* vilket möjliggör en kombination av dessa båda. Genom att sammanfoga de intentionella och strukturella idéerna möjliggörs ett sätt att se strukturer som föränderliga, påverkade av aktörer vilka i sin tur påverkas av sina nät av relationer. Enligt Franzén är makt närvarande i alla slags relationer och den kan vara jämnt fördelad, men fördelningen kan också förändras snabbt. Relationell makt är således inget verktyg som går att tillgripa, den fungerar i stället genom ett växelspel mellan olika aktörer och deras möjligheter att forma och påverka sin situation. Det kan exempelvis vara att använda taktik för att främja, ändra eller stå emot något (Franzén, 2010).

I analysen kan begreppen *intentionell, strukturell och relationell makt* således ha bidragit till att synliggöra hur samhällliga strukturer och ett individuellt aktörskap påverkar samt samspelar i beskrivningarna av postseparationsvåldet. Hur exempelvis lagar och riktlinjer, vilka styr socialarbetarnas arbete och förhållningssätt, samverkar med individuella föreställningar om aktörskap och makt.

3.1.2 *Det idealiska offret*

Enligt Nils Christies teori om det *idealiska offret* (Brottsoffermyndigheten, 2012; Christie, 2001; Lindgren & Lundström, 2010) påverkar hur, var och när våldet sker samt vem den våldsutsatta är vilken brottsofferstatus denne får. Christie (2001) menar att i en västerländsk kontext blir en person som är svag, respektabel och som vistas på en "bra" plats ett idealiskt offer om gärningsmannen dessutom är okänd, stor och elak. Historiskt sett har mannen haft en disciplinerande roll i hemmet och familjen, att straffa barn och fru har varit en del av familjelivet, och vad som sker där är en privat angelägenhet. Synen på våld i nära relationer har förändrats men en kvinna som blir våldsutsatt av sin partner är ännu inget idealiskt offer menar Christie. I och med att normer och förutsättningar förändrats kan kvinnor nu lämna en relation om hon vill, hon behöver inte stå ut med vad som helst. Med detta följer ett *aktörskap*, kvinnan kan själv

agera och förväntas därmed välja bort situationer och relationer som inte är bra. Samhället är dock ännu inte så jämställt att kvinnans trovärdighet är oberoende av hur stark eller svag hon är, huruvida hon kan skydda sig själv från att bli ett offer eller anses behöva stöd och empati. För att vara ett idealt offer behöver kvinnan vara stark nog för att uppmärksamma andra på sin situation, lämna och kanske söka hjälp, men hon måste vara tillräckligt svag för att få samhällets sympatier (Christie, 2001). En kvinna som inte passar in i beskrivningen av det ideala, lagom svaga, offret kan alltså ha svårt att få hjälp då hon, som kapabel, handlande aktör, förväntas lösa sin situation själv. Det egna aktörskapet kan därmed göra att det ställs krav på kvinnan att själv agera på ett visst sätt, inte göra för lite men inte heller för mycket, för att få del av stödet (jfr. Brottsoffermyndigheten, 2012; Christie, 2001; Lindgren & Lundström, 2010).

Denna teori kan i analysen ha bidragit till en ökad förståelse för hur attityder och normer, vad som anses vara ett idealt offer, och hur synen på aktörskap påverkar beskrivningarna av postseparationsvåldet, de våldsutsatta kvinnorna och deras brottsofferstatus.

3.1.3 Feministisk teori

Feministisk teoribildning har sedan 1800-talet kommit att ta olika riktningar, från att ur ett politiskt perspektiv ge kvinnor samma rättigheter som män när det kommer till laglig rätt och rösträtt, till att synliggöra kvinnors oavlönade hemarbete och stärka kvinnors ställning i samhället och som egna individer (Mattsson, 2015; Payne, 2015; Piuva & Karlsson, 2012). Ojämligheten mellan män och kvinnor anses utgöra grunden för social orättvisa. Synliggörandet av mäns kontroll över kvinnor och kampen mot männens överordning i samhällets samtliga delar utgör grunden för feminismen (Mattsson, 2015; Payne, 2015). Våld mot kvinnor har utgjort en drivkraft för arbetet för kvinnors självbestämmande och rätt till sina kroppar (Mattsson, 2015).

Kvinnor har, enligt feminismen, historiskt betraktats som ett bihang till mannen och har beskrivits främst som den andre, en motsats till honom. Relationen mellan de biologiska könen, den sociala mening som tillskrivs män respektive kvinnor (*genus*) och hur detta förmedlas via språket, skapar olika *genussystem* där *patriarkatet* är ett exempel (Piuva & Karlsson, 2012). Patriarkatets strukturer, dess normer, attityder och processer utgör en *könsmaktssystem* baserad på mäns dominans över kvinnor (Nationalencyklopedin

[NE], u.å; Piuva & Karlsson, 2012). Könsmaktsordningens inbyggda värderingar kring genus, exempelvis vilka egenskaper som främst tillskrivs kvinnor (känsla, familj, omsorg) respektive män (förnuft, skydd, försörjning), skapar *genusskillnader* (Piuva & Karlsson, 2012; Mattsson, 2015). Dessa bidrar till en maktutövning då olika individers förutsättningar och valmöjligheter påverkas (Payne, 2015). Inom feministisk teori menas att de sociala förväntningarna utifrån dessa genusskillnader styr hur kvinnor ska vara och hur de ska bemötas. Dessa förväntningar kan göra att kvinnorna dels låter bli att ifrågasätta exempelvis professionella råd, även om detta hade kunnat förändra situationen och resultatet, dels behandlas på ett sätt som disciplinerar och kontrollerar dem. På så sätt upprätthålls den sociala ordningen som i sin tur vidmakthåller männens överordning (Payne, 2015).

Genusskillnaderna upprätthålls genom hur det talas om kvinnor respektive män och de vardagliga handlingar vilka reproducerar de normer och föreställningar som finns kring genus, det vill säga genom *performativitet* (Piuva & Karlsson, 2012). Piuva (2012) beskriver hur performativiteten styrs av vad som anses vara normalt: vanligt, ej avvikande, det ideal som eftersträvas, *normalitet*. Denna överenskommelse om normalitet, utifrån samhälleliga normer och värderingar, skapar förväntningar på ett visst beteende. De överordnade har makten att avgöra vad som är normalt och genom kontroll och övervakning, en relationell disciplinerande makt, upprätthålls detta. Piuva menar att socialarbetare (överordnade) i sina bedömningar och utredningar gällande klienter (underordnade) har makten att avgöra vad som anses normalt. Genom att förmedla vad som anses bra och vad som eftersöks från klienten skapas en moralisk förväntan på denne. Normalitet belönas genom inkludering i den normala gruppen och i en frihet från att behöva söka stöd vilket därmed befäster och reproducerar dessa värderingar, normer och därmed genusskillnader (Piuva, 2012).

Respondenterna är alla socialarbetare som verkar i en nutida kontext formad av normer och förväntningar, bland annat gällande genus och normalitet, vilket kan påverka deras beskrivningar på olika sätt. Den feministiska teorin kan vid analysen ha bidragit till att synliggöra om och hur beskrivningarna färgas av en eventuell performativitet och i förlängningen könsmaktsordningar i samhället.

4. Metod

I detta avsnitt redogörs för författarnas förförståelse, val av forskningsdesign, tillvägagångssätt vid insamlandet av data samt analys av materialet. Därefter diskuteras studiens trovärdighet och de etiska ställningstaganden som gjorts.

4.1 Förförståelse

Under socionomutbildningen ökade författarnas kunskap om hur våld i nära relationer kan yttra sig, exempelvis som psykiskt, ekonomiskt och latent, utöver ett fysiskt våld. Det senaste året har författarna även tagit del av våldsutsatta kvinnors berättelser om postseparationsvåld. Dessa kvinnor beskriver framför allt hur de känner sig överkörda av socialtjänst, polis, tingsrätt och andra myndigheter. De berättar att lagar och regelverk kring exempelvis vårdnadstvister blir till en del av det våld de upplever.

Vidare beskriver kvinnorna att de blir misstrodda av samhället då det våld de blir utsatta för inte går att bevisa med exempelvis sår och skador vilket även till viss del framgick i den tidigare forskning som redogjorts för. Detta gjorde att författarna inför denna studie hade viss insyn i hur dessa kvinnor upplever sin situation, det bemötande och stöd de upplever att de fått, men att andra perspektiv på fenomenet till viss del saknades. Under arbetet med uppsatsen har det funnits en medvetenhet om att detta kan ha påverkat författarna. I samtliga moment har ett objektiva och kritiska förhållningssätt till såväl materialet som reflektionerna kring och rapporteringen av detta eftersträvat. Med utgångspunkt i syftet har information om exempelvis kvinnliga förövare eller manliga utsatta inte lyfts fram vilket inte på något sätt är menat att förringa vikten av en ökad kunskap även kring dessa aspekter.

4.2 Forskningsdesign

Med hermeneutiken som grund, för att som Kvale och Brinkmann (2014) beskriver det söka innebörden i materialet, tolka meningen och söka en gemensam förståelse av det som framkommer i empirin, valdes en kvalitativ forskningsdesign. Hermeneutiken syftar till att förmedla erfarenheter (Westlund, 2019) och då syftet är att ta del av upplevelser kring ett fenomen lämpar sig kvalitativa intervjuer bra för insamling av material (Ahrne & Svensson, 2015a; Ahrne & Svensson, 2015b; Eriksson-Zetterquist & Ahrne, 2015; Kvale & Brinkmann, 2014; Larsson, 2005; Trost, 2010). Utifrån detta, och dess relevans för studiens syfte att undersöka socialarbetares erfarenheter, valdes intervjuer som metod. Några få öppna frågor utgjorde basen och följdfrågorna

anpassades efter respondentens berättelse samt det författarna önskade få förtydligat. Kvale och Brinkmann (2014) menar att ett sådant förfarande kan uppmuntra respondenterna att dela med sig av sina egna beskrivningar av det avsedda fenomenet. Denna typ av intervju, med en intervjuguide som bas men med stor frihet att anpassa ordningsföljd och följdfrågor, kan sägas ha en låg grad av standardisering samt strukturering (Olsson och Sörensen, 2011). Olsson och Sörensen beskriver att friheten i, och anpassningen till, situationen å ena sidan kan öka intervjuarens påverkan på svaren som även i ökad utsträckning färgas av respondenternas olika förutsättningar. Å andra sidan menar de att detta även kan skapa utrymme för just de subjektiva erfarenheter vilka eftersöks.

Då respondenternas beskrivningar var det som utgjorde grunden i det empiriska materialet var det viktigt med en öppenhet inför och nyfikenhet på vad dessa skulle innehålla. Samtidigt baserades studien på tidigare kunskap i ämnet och en idé om vilka teorier som kunde bli relevanta vid analysen. I ett växelspel mellan dessa utgångspunkter utvecklades tankarna och idéerna kring studien kontinuerligt under arbetets gång vilket bland annat ledde till en anpassning av studiens syfte och frågeställningar. Detta växelspel mellan empiri och förkunskap eller teori beskrivs som ett abduktivt förhållningssätt (Svensson, 2015; Fejes & Thornberg, 2019; Kvale & Brinkmann, 2014; Larsson, 2005; Olsson & Sörensen, 2011). På så sätt eftersträvades en ökad förståelse av fenomenet postseparationsvåld.

4.3 Tillvägagångssätt

4.3.1 Urval

Sammanlagt söktes fem respondenter utifrån urvalskriterierna *socialt arbete med våld mot kvinnor, minst två års erfarenhet samt aktiv inom organisationsformerna kvinnojour/skyddat boende, enhet för våld i nära relation, polismyndighet eller annan hjälporganisation*. Detta för att öka förutsättningarna för att respondenterna skulle ha erfarenhet av postseparationsvåld samt för att om möjligt få ta del av olika perspektiv på fenomenet. Socialarbetare inom specifika organisationer valdes utifrån relevansen för studien och respondenterna anmälde sig frivilligt. Detta i linje med det Bryman (2016) benämner ett målstyrt bekvämlighetsurval. Förfrågningar gjordes via sociala medier, personliga kontaktnät samt via mejl till en, utifrån lättillgänglighet på internet, slumpmässigt vald enhet för våld i nära relationer. Fem socialarbetare, en från var och

en av de önskade organisationsformerna varav två i kommunal, två i ideell och en i regional regi, anmälde sitt intresse för att delta i studien. Dessa fem respondenter verkar på olika platser spridda över Sverige, i både större och mindre kommuner, och samarbete med närliggande kommuner förekom. Respondenterna fick vid den initiala kontakten ta del av informationsbrevet med information om studien (bilaga 2).

4.3.2 Datainsamling

Genom att använda en intervjuguide som stöd vid intervjuer eftersträvas att den information som eftersöks kommer med samtidigt som frågorna kan omformuleras och anpassas efter respondenterna (Eriksson Zetterquist & Ahrne, 2015; Kvale & Brinkmann, 2014). Med syfte och frågeställningar som utgångspunkt gjorde författarna en intervjuguide (bilaga 3) med frågor om respondenternas bakgrund samt huvud- och följdfrågor kring ämnet postseparationsvåld. I samband med bokning av intervjuerna fick respondenterna ta del av intervjuguiden vilket gav dem en möjlighet till förberedelse. Att ge respondenterna tillgång till frågorna i förväg kan främja en djupare reflektion kring ämnet (Bryman, 2016; Kvale & Brinkmann, 2019; Olsson & Sörensen, 2011) vilket kan ha resulterat i mer genomtänkta svar i intervjusituationerna. Möjligheten till förberedelse kan även innebära att spontaniteten försvinner, att respondenterna avsiktligt väljer vilken information de delar med sig av (Berg, 2015) och därmed kan en mer nyanserad beskrivning av det i denna studie eftersökta fenomenet ha uteblivit. Kravet på respondenternas tillgänglighet i respektive verksamhet innebar dock att intervjuerna behövde utföras på ett tydligt och effektivt sätt. Tillvägagångssättet kan därmed ha ökat möjligheten till en god materialinsamling med hänsyn till omständigheterna i respektive organisation samt det digitala format som använts.

Intervjuerna, som tog 45–55 minuter, skedde digitalt enligt överenskommelse och en länk till den valda kommunikationsplattformen Zoom skickades ut i anslutning till intervjutillfället. Inledningsvis lämnades information om studien och förutsättningarna för respondenternas deltagande varefter samtliga respondenter gav muntligt samtycke till att intervjuerna spelades in med hjälp av zoom. Ljudfilerna, utan bild, sparades ner i en datormapp tillgänglig enbart för författarna. De digitala intervjuerna innebar att anpassningen efter vistelseort och tid inte utgjorde några begränsningar vilket var en fördel. Eriksson Zetterquist och Ahrne (2015) tar upp att en nackdel med avståndet i ett sådant möte kan göra att vissa intryck går förlorade. Detta var dock inget författarna

upplevde som ett problem. Författarna deltog båda två vid samtliga intervjutillfällen och turades om att ha huvudansvaret vid respektive intervju, ge information och ställa frågor, samtidigt som båda hade möjlighet att ställa följdfrågor. Detta för att undvika att det blev rörigt utan att hindra reflektioner i stunden och att intressanta spår och tankar kunde följas upp. Trost (2010) menar att det kan vara en fördel att vara två intervjuare då det rör sig om ett känsligt ämne. Dels kan det förmedla en respekt för respondenten som representant för en organisation, dels kan dessa intervjuare komplettera varandra vilket författarna upplevde blev fallet.

4.4 Analysmetod

Efter att materialet är insamlat ska detta analyseras för att exempelvis hitta mönster och teman varefter tolkningen av empirin, med hjälp av de valda teorierna, syftar till att lyfta fram det intressanta utifrån forskningsfrågan (Trost, 2010). Under intervjuerna gjordes löpande anteckningar utifrån tankar som kom upp vilka kunde vara av relevans och intresse för analysen, likt det Trost (2010) tar upp om att ta vara på idéer då de kommer. Kvale och Brinkmann (2014) samt Trost (2010) beskriver hur det vid kvalitativa studier saknas specificerade mallar för hur analys och tolkning av empirin ska ske, vilket innebär att man får hitta sin egen stil. Då syftet inte är att göra en språklig eller psykologisk analys är en ordagrann transkribering, med alla pauser, ljud och upprepningar, inte nödvändig och intervjuernas talspråk kan översättas till skriftspråk utan att meningen går förlorad (Kvale & Brinkmann, 2014). Utifrån detta skrevs allt som sades ut med undantag för sådant som i skrift kan göra texten svårläst, exempelvis pauser, hummanden och upprepningar. Explicit talspråk översattes till dess skriftliga motsvarighet. Transkriberingen delades upp mellan författarna vilka därefter lyssnade igenom inspelningarna igen för att säkerställa att materialet uppfattats på samma sätt av dem båda. Anteckningar gjordes om sådant som tycktes saknas eller där förståelse och tolkning skiljde sig åt mellan de båda författarna. Detta för att, i linje med det Tholander & Thunqvist Cekaite (2019) beskriver, säkerställa att det som var relevant för studien kom med på ett objektivt sätt.

Analysen av det empiriska materialet påbörjades med utgångspunkt i teman utifrån frågeställningarna. Textens delar sorterades, färgmarkerades och flyttades till respektive rubrik i resultatet. Med hjälp av kontinuerliga diskussioner, om meningen och eventuella tolkningar av empirin, utkristalliserades under arbetet flera underteman

(tabell 1) vilka kom att utgöra en ytterligare kategorisering av materialet. Dessa underteman var ett resultat av att respondenternas beskrivningar betraktades utifrån författarnas förståelse samt de valda teorierna vilket Rennstam och Wästerfors (2015) beskriver som att använda en analytisk blick.

Tabell 1. Huvudtema och undertema

Huvudtema	Undertema
Hur yttrar sig postseparationsvåld	<ul style="list-style-type: none"> • Mannens direkta våldsutövning • Indirekt våld; Våld by Proxy • Samhälleliga attityder
Möjligheter i arbetet mot postseparationsvåld	<ul style="list-style-type: none"> • Samverkan och resurser • Kunskap och attityder
Hinder i arbetet mot postseparationsvåld	<ul style="list-style-type: none"> • Lagar och regler • Otillräckliga resurser och bristande kunskap • Attityder och strukturer

Tillvägagångssättet hade sin grund i det Kvale och Brinkmann (2014) beskriver som en vanlig analysmetod inom samhällsvetenskaplig forskning, kodning och kategorisering, för att skapa en överblick över materialet. Att söka innebörden i, tolka meningen med och söka en gemensam förståelse av det som framkommer i empirin är en hermeneutisk ansats (Kvale & Brinkmann, 2014). Westlund menar att hermeneutiken syftar till att förmedla erfarenheter och Kvale och Brinkmann menar att citat kan användas för att belysa det som sägs i resultatet. Med detta i åtanke valdes citat ut vilka kunde representera och tydliggöra innebörden i det som beskrevs. Under denna process flyttades empirins delar runt mellan de olika temana. Vissa sammanfattades och andra lyftes fram för att innebörden i empirin skulle framträda på ett korrekt sätt utan att för den delen bli alltför omfattande. Detta i linje med det Rennstam och Wästerfors (2015) beskriver som att reducera materialet för att skapa en god representation av detta. Det som i materialet framstår som extra intressant och värt att kommentera är det som bör lyftas fram (Rennstam och Wästerfors, 2015) och genom att använda ett sådant

tillvägagångssätt lades även en grund för studiens analys, med hjälp av de valda teorierna, som följde därpå. I en genomgång av resultatet markerades vad som, utifrån författarnas tolkning, representerade aspekter inom de olika teorierna varefter de analytiska delarna sorterades in under de huvudteman som tidigare framträtt. I analysens slutskede jämfördes resultatet med den tidigare forskning vilken redogjorts för. Detta beskrivs under diskussionsavsnittet.

4.5 Uppsatsens trovärdighet

Olsson och Sörensen (2011) beskriver att den förförståelse som intervjuaren har med sig in i intervjun kan komma att påverka resultatet. Således kan författarnas förförståelse kring fenomenet ha påverkat studiens resultat. Å ena sidan kan uppmärksamheten ha riktats mot viss information och sådant som inte passade in i förförståelsen kan ha utelämnats i analysen. Å andra sidan kan författarnas intresse i ämnet ha uppmuntrat respondenterna att dela med sig av sina erfarenheter. Inom hermeneutiken är förförståelsen viktig och ska tas hänsyn till (Kvale & Brinkmann, 2014). Genom en kontinuerlig reflektion kring arbetssätt, insamlad information och rapportering har ett objektivt förhållningssätt eftersträvats genom hela processen.

Intervjuer som metod, urvalsförfarandet samt den inverkan intervjuaren har på materialet kan påverka i vilken mån resultatet är trovärdigt, pålitligt samt överförbart (Bryman, 2016). Om respondenterna ges möjlighet att förbereda sig inför intervjun riskerar svaren å ena sidan att bli mer tillrättalagda (Jepson Wigg, 2019; Kvale & Brinkmann, 2014). Å andra sidan kan detta skapa en mer avslappnad intervjusituation (Kvale & Brinkmann, 2014; Olsson & Sörensen, 2011) vilket var förhoppningen då intervjuguiden delades med respondenterna. Detta kan ha varit av vikt då intervjun skedde digitalt och distansen mellan författare och deltagare var större än vid en traditionell intervju. Genom sammanfattningar och följdfrågor kontrollerades att respondenternas beskrivningar uppfattats rätt under intervjuerna. Detta i en strävan att, i linje med det Kvale och Brinkmann (2014) beskriver, verifiera att materialet kunde rapporteras på ett rättvist sätt och därmed öka studiens pålitlighet och trovärdighet.

Att respondenterna var få och själva anmälde sitt intresse för deltagande kan ha inneburit att endast vissa individer med specifika åsikter kom till tals. Detta kan ha skapat en skevhet i materialet. Genom att använda respondenter från olika

organisationer och med olika befattningar ämnade författarna skapa det Larsson (2005) benämner triangulering, det vill säga en möjlighet att jämföra olika perspektiv på fenomenet. Triangulering, transparens, och återkoppling till fältet kan bidra till att öka trovärdighet och pålitlighet (Bryman, 2016; Kvale & Brinkmann, 2014; Svensson & Ahrne, 2015). Detta eftersträvades i denna studie genom valt tillvägagångssätt, beskrivningen av detta, samt en återkoppling av resultatet till respondenter och externa intressenter.

Vanligtvis bedöms en studies generaliserbarhet utifrån möjligheten att överföra resultatet på andra miljöer eller individer än just dem som studerats (Svensson & Ahrne, 2015). Avsikten med denna studie var inte att säga något om en generell sanning utan i stället eftersträvades beskrivningar, analyserade med valda teorier, om ett specifikt ämne i ett specifikt sammanhang. En studie med syfte att studera ett specifikt fenomen kan möjliggöra en situationsbaserad och teoretisk överförbarhet vid jämförelser med andra fall och kontexter (Bryman, 2016; Svensson & Ahrne, 2015; Thornberg & Fejes, 2019), exempelvis i andra organisationer som möter våldsutsatta kvinnor eller där myndigheter möter utsatta människor över lag.

4.6 Etiska ställningstaganden

För all samhällsvetenskaplig forskning gäller vissa forskningsetiska principer; informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet samt nyttjandekravet (Kvale & Brinkmann, 2014; Svensson & Ahrne, 2015; Vetenskapsrådet, 2017) och i detta avsnitt redogörs för de ställningstaganden som gjorts.

Vid sökningen efter blivande respondenter delades ett informationsbrev med dem som anmälde sitt intresse. Brevet innehöll information om uppsatsens syfte, att materialet inte skulle användas i annat än forskningssyfte, att deltagandet var frivilligt och när som helst kunde avbrytas samt att alla uppgifter skulle behandlas med konfidentialitet. Denna information lämnades även i anslutning till intervjun. I och med att deltagarna själva anmälde sitt intresse av att delta kan det antas att de samtidigt lämnade ett informerat samtycke, vilket även efterfrågades i samband med intervjun och inspelningen av denna. Respondenterna lämnade även samtycke till att båda författarna deltog vid intervjuerna. Samtlig information anonymiserades, med undantag för det som

kunde vara relevant för studien vilket avseende trianguleringen var information om kön samt organisation. Då syftet inte var att jämföra erfarenheterna inom respektive organisation redogjordes inte för vilken respondent som tillhörde vilken sådan. Materialet sparades i en personlig datafolder till vilken enbart författarna hade tillgång. Foldern raderades då uppsatsen blivit godkänd och publicerad i avsedd databas. Informations-, samtyckes-, konfidentialitets- och nyttjandekravet (Kvale & Brinkmann, 2014; Svensson & Ahrne, 2015; Vetenskapsrådet, 2017) bedöms därmed vara uppfyllda.

I avvägningen mellan de personliga konsekvenserna (individskyddskravet) och nyttan för det sociala arbetet (forskningskravet) (Vetenskapsrådet, 2017) har ovanstående tillvägagångssätt syftat till att respondenterna inte skulle lida några negativa konsekvenser utifrån sitt deltagande i studien. Vid intervjuerna eftersträvades att respondenterna skulle känna sig lyssnade till och viktiga för resultatet. Genom att ställa förtydligande följdfrågor, samt ge respondenterna möjlighet att lägga till sådant de upplevde saknades i intervjun, var avsikten att verifiera att beskrivningarna uppfattats korrekt. Att erkänna respondentens roll som expert på efterfrågade erfarenheter, samt efterfråga dennes upplevelse av intervjun, kan bidra till en positiv känsla och minska eventuella negativa aspekter av deltagandet (Kvale & Brinkmann, 2014). Det finns alltid en risk att respondenterna upplever ett obehag av att tala om tunga ämnen. Med detta tillvägagångssätt var avsikten att minimera ett eventuellt sådant och samtidigt bidra med en ökad förståelse kring ämnet, vilket kan vara av nytta för det sociala arbetet.

5. Resultat

Avsnittet inleds med en kort presentation av respondenterna vilken efterföljs av resultatet som har tematiserats med utgångspunkt i de frågeställningar som ligger till grund för studien.

5.1 Presentation av respondenterna

De fem deltagande respondenterna, en man och fyra kvinnor, representerade olika typer av organisationer i olika delar av Sverige. Deras yrkeserfarenhet av arbete med våld i nära relationer varierade mellan tre och tjugo år, några av dem arbetade vid intervjutillfället med våld i nära relationer medan de övriga hade tidigare erfarenhet av ett sådant arbete. En av respondenterna var en vid tillfället aktiv som polis, vidareutbildad inom relationsvåld, en hade ingen socialt inriktad utbildning utan arbetade utifrån egen erfarenhet medan övriga hade utbildningar inom socialt arbete. I resultatredovisningen benämns respondenterna R1, R2, R3, R4 och R5, utan någon inbördes ordning. De citat som används är utvalda utifrån dess relevans för studien och ovidkommande pauser och ord har i förekommande fall utelämnats för läsbarhetens skull. Detta har gjorts med en föresats om att behålla citatens ursprungliga innebörd intakt.

5.2 Socialarbetarnas beskrivning av postseparationsvåld

I intervjuerna använde respondenterna begreppen *postseparationsvåld* och *våld* och i detta sammanhang avser båda dessa begrepp att våldet fortsätter efter en separation. R4 menade att postseparationsvåld även kan uppstå efter att kvinnan lämnat en till synes bra relation och uttryckte vikten av att uppmärksamma denna typ av våld:

Det handlar inte om någon som blir knuffad lite då och då eller som blir kallad för fula saker. Det handlar faktiskt i det yttersta [om] kvinnor som dör (R4).

I respondenternas beskrivningar framkom det att postseparationsvåld är vanligt förekommande och en stor del av deras arbete. Våldet beskrevs ofta bli värre och mer konkret efter att kvinnan lämnat mannen:

Man vet ju hur man har det i sin relation och man vet det här att det ofta blir värre i stunden man lämnar för det har man varit ganska duktig på att prata om i media och så där, att det kan vara farligt och dom allra flesta som dör gör ju det när dom lämnar. Men just att det sen kan fortsätta och det kan fortsätta i år. Det kan nästan vara värre ett mycket mer oförutsägbart och överraskande våld för jag tror man är inte beredd på den biten (R4).

R5 menade att det inte är någon skillnad mellan det våld som sker innan och efter separationen medan övriga respondenter lyfte fram det psykiska, ekonomiska, materiella och latent våldet som mer vanligt förekommande.

Nedan presenteras dessa beskrivningar utifrån hur mannen utövar våldet mer direkt mot kvinnan, hur samhällsliga strukturer utnyttjas för en indirekt våldsutövning, våld by Proxy, samt hur samhällsliga attityder kan vara en bidragande del av postseparationsvåldet.

5.2.1 Mannens direkta våldsutövning

Männen som utövar postseparationsvåld beskrevs av respondenterna som manipulativa och kontrollerande. R2 menade att ett digitalt våld, där männen kontrollerar kvinnorna via sociala medier och lösenordsintrång, ökat. Kontrollen av kvinnorna löpte som en röd tråd genom det som beskrevs som postseparationsvåld:

Män som är väldigt manipulativa som ofta är väldigt smarta och strategiska, postseparationsvåldet innehåller ju framför allt psykiskt och ekonomiskt våld. Det är ju när man lämnar den här typen av personer, den här typen av personer har ett behov av att behålla makten och kontrollen och även att hämnas (R1).

Det psykiska våldet nämndes specifikt av respondenterna och det beskrevs att mannen förföljer kvinnan för att skrämja och plåga henne. R1 och R5 berättade hur vissa av männen håller konflikter vid liv, enbart för att inte låta kvinnan få lugn och ro.

Respondenterna menade att gemensamma barn kan användas som verktyg för våldet och att syftet inte handlar om omtanke om barnen utan om att kontrollera kvinnan. Att mannen hindrar kvinnan från att ge barnen trygghet beskrevs av R1 resultera i psykisk ohälsa för kvinnan. Denna psykiska ohälsa används sedan som ett argument för en bristande föräldraförmåga i vårdnadstvister. Det framgick av beskrivningarna att kvinnor utan barn i högre utsträckning blir isolerade och ensamma vilket utgör ytterligare aspekter av våldet som annars är detsamma som för kvinnor med barn:

Det kan finnas ett husdjur till exempel som plågas och sen så är det ju det här ekonomiska men sen så ser vi även smutskastning, sabotage, det handlar ju om att sänka den andra personen. Det kan vara att männen kontaktar arbetsgivaren, hittar på saker, att hon har psykiska problem, missbruk eller hittar på brott som dom själva kan vara skyldiga till. (R1)

Det psykiska våldet beskrevs påverka kvinnorna så pass mycket att det, förutom att orsaka psykisk ohälsa och posttraumatiskt stressyndrom, även ger ekonomiska konsekvenser. R1 berättade att många av kvinnorna är sjukskrivna och aldrig kommer igen helt efter en sjukskrivning vilket påverkar deras ekonomi. Det ekonomiska våldet beskrevs som ett sätt för mannen att lura kvinnan på pengar, att göra henne lottlös. Att strypa ekonomin för kvinnan är ett effektivt sätt för mannen att kontrollera henne:

De har tagit lån på den ena parten som man fortfarande får betala av. Vilket resulterar i att hon inte får ett boende, då är hon körd. Det kan också vara så att hon redan är på kronofogden på grund av att den andra personen har tagit ganska mycket lån, vägrar betala. (R3)

En del av det ekonomiska våldet beskrevs även vara en konsekvens av ett materiellt våld. Mannens ovilja till samarbete kring exempelvis barnen och hans undanhållande av deras och kvinnans tillhörigheter ger honom ytterligare kontroll över kvinnan och hennes ekonomi. Detta benämndes av respondenterna som sabotage och som ett av de sätt männen utnyttjar myndigheter på för att utöva ett indirekt våld, våld by Proxy, mot kvinnan.

5.2.2 Indirekt våld; Våld by Proxy

Av respondenternas beskrivningar framgick att kraven som ställs på de våldsutsatta kvinnorna är höga, speciellt om det finns barn med i bilden. Kvinnorna belastas med skyldigheten att se till att umgänget mellan barn och pappa sker enligt överenskommelse. Om kvinnan vägrar av rädsla, eller för att barnen inte vill, riskerar hon att förlora vårdnaden:

Jag vet att tingsrätten har dömt till umgänge och barnet vägrar att åka till pappan, då blir mamma anklagad för umgängessabotage (R2).

Vidare menade R2 att kvinnan ofta förväntas samarbeta med förövaren och att hon, då hon tvingas möta våldsutövaren öga mot öga, försätts i ett utsatt läge:

Kvinnan kan gå med på vad som helst i det rummet för det räcker att mannen tittar på henne på ett speciellt sätt så vågar inte hon göra annat än att gå med på det han säger, så blir det umgängesavtal som kvinnan inte alls vill ha (R2).

Respondenterna tog upp att kraven på samarbete mellan kvinnorna och deras förövare blir en del av postseparationsvåldet. R4 menade dock att om det finns gemensamma barn så krävs det ett visst samarbete då detta är reglerat i lag. Vidare beskrev R4 att socialtjänsten betraktar barn som upplevt våld som våldsutsatta men att tingsrätterna inte verkar ha samma uppfattning:

Där pappan i det ena fallet nästan lyckades mörda mamman framför barnen men ändå tilläts rätt till umgänge (R4).

De skilda budskapen till föräldrarna, från socialtjänsten å ena sidan och tingsrätten å andra sidan, menade R4 gör att våldet kan upprätthållas, trots socialarbetarens arbete med att hjälpa kvinnan. Respondenterna berättade om att männen börjat visa intresse för sina barn först då de blivit lämnade och då endast i syfte att kontrollera kvinnan.

Respondenterna menade att männen använder socialtjänsten, familjerätten och domstolarna som ett sätt att trakassera kvinnorna genom exempelvis upprepade och

utdragna processer. R2 beskrev hur kvinnor kan bli fast i en kostsam och långvarig bodelningsprocess då ingen rättshjälp finns att tillgå, något som utnyttjas av mannen för att sätta ytterligare press på kvinnan. R3 beskrev hur mannen undanhållit viktig post från kvinnan vilket resulterat i att hon blivit betalningsskyldig och hamnat hos kronofogdemyndigheten. Detta ledde till svårigheter för kvinnan att skaffa ett eget boende och myndigheten blev på så sätt en del av postseparationsvåldet. Det beskrevs att den gemensamma försörjningsplikten under det första halvåret efter en separation kan försvåra avsevärt för kvinnorna. R1 menade att våldsutövare sällan bidrar till kvinnans försörjning även om lagen säger att så ska ske. Uppfattningen att männen använder lagutrymmet för att manipulera kvinnorna delades av respondenterna som menade att detta möjliggörs genom de samhälleliga attityderna vilka fortfarande är till nackdel för den våldsutsatta kvinnan.

5.2.3 Samhälleliga attityder

Att en man dyker upp med blommor utanför kvinnans arbete, för tionde gången samma dag, och att kvinnan antas bli smickrad menade R4 är del av en normaliserad bild av romantik, trots att det i själva verket kan vara ett våld. R4 beskrev hur mannen antas ha rätt att vara ihärdig i sin jakt på kärlek. Vidare beskrevs att familjenormen är stark i Sverige och att mannen anses ha rätt till sin kvinna. Även R5 menade att män ser kvinnor som sin ägodelar och att då männen blir lämnade tenderar våldet att bli mer definitivt.

Det ligger mycket skuld och skam i att utsättas för våld vilket framkommer i beskrivningarna. Det framgick att dessa känslor ofta delas även av omgivningen, som kanske inte upptäckt våldet, och därför undviker att prata om det. Detta menade respondenterna bidrar till att samhället blundar för kvinnans behov av stöd samt bearbetning av våldet och att fokus riktas mot kvinnans eget ansvar för att gå vidare. Det beskrevs hur ansvaret åläggs kvinnan att hitta lösningar på hur hon ska undvika våldet i stället för att förövaren ges ansvaret att upphöra med det:

Men vad gjorde du och hur kommer det sig att du inte lämnade den andre föräldern när han gjorde det här och det här (R3).

Victimblaming är något R3 menade löper som en röd tråd genom det mesta som dessa kvinnor möter efter ett uppbrott och beskrev hur detta även förmedlas i media då den utsatta, inte förövaren, blir ifrågasatt. Respondenterna menade att okunskapen om och attityderna till våld i nära relation blir ett ytterligare våld mot kvinnan men att det skett positiva förändringar i hur man bemöter våldet. Detta skapar möjligheter att hjälpa dessa kvinnor vilket beskrivs mer i nästa avsnitt.

5.3 Möjligheter i arbetet mot postseparationsvåld

Respondenterna menade att samverkan, resurser, kunskap och samhällsliga attityder var viktiga delar av det som möjliggjorde arbetet mot postseparationsvåld. Det som främst skiljde sig åt i beskrivningarna var vilka kvinnor som kom i kontakt med de olika organisationerna och därmed kunde erbjudas stöd.

5.3.1 Samverkan och resurser

Fungerande samverkan mellan olika socialarbetare, enheter och myndigheter är A och O och ökar möjligheterna att hjälpa kvinnorna ur ett postseparationsvåld menade respondenterna. R1 beskrev möjligheter för våldsutsatta kvinnor att stötta varandra genom att exempelvis dela professionella kontakter sinsemellan. Vikten av ett kontaktnät, privat som professionellt, lyftes och R5 menade att om det finns ett bra privat kontaktnät så går det oftast bra för kvinnan.

Vilka kvinnor som kommer i kontakt med respektive socialarbetare och vilket stöd som därmed blir möjligt varierar mellan de olika organisationerna. Det beskrevs att de som får hjälp är de där våldet blir uppmärksammat av någon annan och därför anmäls. Att det ofta handlar om orosanmälningar kring barn beskrevs som ett skäl till att det är fler kvinnor med barn än utan som söker och erbjuds stöd. Kvinnor är bra på att söka stöd och information på internet vilket möjliggör kontakt och hjälp menade R1. R3 beskrev att alla våldsutsatta som identifierar sig som kvinnor kan erbjudas stöd och lyfte även att en positiv konsekvens av Covid-19 är att nya kreativa sätt att nå ut till våldsutsatta människor skapats. Ett arbetssätt som möjliggör för många att få hjälp beskrevs:

Vi har introduktion till alla nyanställda inom kommunen och alla medarbetare i hela kommunen ska få frågan om hur man har det hemma vid sitt medarbetarsamtal. Vi har facebooksida, chattsida, är ute mycket och

informerar både allmänhet och anhöriga. Det är många fler som söker hjälp nuförtiden (R2).

Möjligheterna att ge kvinnor utan barn stöd beskrevs som lättare då riskerna är färre, det är lättare för kvinnan att försvinna. R4 menade att dessa kvinnor enklare kan erbjudas en planerad och kontrollerad väg ur relationen då det inte blir lika akut som när barn är inblandade. Respondenterna beskrev hur resurserna och arbetet påverkats positivt av politiska satsningar och av att våld nu betraktas som ett viktigt arbetsområde. R5 menade att detta märks då dessa enheter prioriteras avseende personal och resurser. Det ekonomiska stödet beskrevs av R1 som avgörande och R2 lyfte fram hur en praktisk hjälp vid exempelvis möten och hämtning av tillhörigheter var till hjälp för kvinnorna. Respondenterna menade att utöver samtal, tips och råd vilket utgör en viktig del av deras arbete mot postseparationsvåld kan det räcka med att bara vara tillgänglig:

Många kvinnor jag har mött säger att det räcker att du sitter tyst och nickar och jag ser på dig att du känner igen det här för då vet jag att det inte är första gången du hör det och då betyder det att det inte bara är jag (R4).

R5 lyfte fram att samtal med förövaren ger möjligheter att motverka postseparationsvåld och respondenterna beskrev att attitydförändringar är avgörande för att motverka våldet.

5.3.2 Kunskap och attityder

Uppmärksamheten i media togs av respondenterna upp som något som möjliggör ett mer effektivt arbete mot bland annat postseparationsvåld. R3 menade att detta lett till en positiv attitydförändring vilken exempelvis bidragit till att allt fler män deltar i arbetet mot våld. R5 menade att specialiserade enheter bidragit till att arbetet mot våld fått en högre status då vinsterna med arbetet synliggörs. En ökad förståelse för komplexiteten kring våldet, hur det utövas, och att dessa frågor tas mer på allvar, beskrevs som positivt för möjligheterna att erbjuda stöd. R5 menade att mediabevakningen och den ökade uppmärksamheten kring våldet gör att åtgärderna under åtminstone en tid blir hårdare och att fler lagförs.

R2 och R5 tog upp vikten av att kvinnorna dokumenterar ett svårbevisat psykiskt våld i exempelvis en dagbok och menade att möjligheten att hjälpa ökar om det finns ett

tydligt underlag för det kvinnan berättar. Även socialarbetarnas dokumentation beskrevs vara viktig och R2 menade att en tydlig och kunnig beskrivning av våldet i socialtjänstens utredningar skapar möjligheter att ge kvinnorna ett bra stöd även framåt. Att bidra med faktisk erfarenhet och kunskap från de utsatta kvinnorna menade R1 är något som kan bidra till att identifiera och motverka våldet. Det beskrivs att kvinnor som trots sin rädsla fullföljer avtalat umgänge kan tolkas som oärliga angående våldets allvarlighetsgrad. I själva verket kan det vara så att kvinnan är mer rädd för att exempelvis bli anklagad för umgängessabotage, och därmed riskera att bli av med barnen, och därför agerar så trots sin rädsla. Information från kvinnan kan möjliggöra ett bättre stöd i ett arbete där samhällsliga attityder och strukturer ofta bidrar till att våldsutövaren vinner:

[Det är viktigt att] påtala vikten av att kvinnorna förklarar hur de tänker i situationer. Om du möter din våldsutövare för att överlämna barnen, berätta att du är rädd men gjorde det för att du är mer rädd för den juridiska konsekvensen av att inte samarbeta (R4).

Respondenterna beskrev hur kunskap och attityder påverkar det praktiska arbetet. R2 menade att umgänge på ett skyddat boende inte anses vara förenligt med den riskbedömning som föranlett skyddet och att socialarbetaren i det fallet måste förklara detta för pappan. R3 beskrev i stället hur gällande lagar får styra och att det inte är socialarbetarens roll att avgöra om och hur umgänge ska ske. R4 menade att det finns strukturella förutsättningar till bra stöd i direkt anslutning till separationen men att det blir svårare ju längre tid som gått och R3 betonade att socialsekreterare gör så gott de kan utifrån de ramar som finns. R4 menade att det inom socialt arbete finns god kunskap om vad våldsutsatthet är men att tingsrätterna har en annan bild av våldet. Denna skillnad i synsätt och andra eventuella hinder i arbetet mot postseparationsvåld tas upp härnäst.

5.4 Hinder i arbetet mot postseparationsvåld

Under intervjuerna återkom flera faktorer som ansågs hindrande i arbetet med de våldsutsatta kvinnorna. De mest framträdande av dessa var lagar och regler, kunskaps- och resursbrist samt attityder och strukturer.

5.4.1 Lagar och regler

Det framkom att det är svårt för kvinnorna att anmäla sådant som männen utsatt dem för då det inte anses vara olagliga handlingar trots att det skrämmer och hindrar kvinnorna. Respondenterna beskrev att det krävs utförlig dokumentation för att eventuella anmälningar ska leda till att förövarna döms vilket sällan sker då det exempelvis sällan finns vittnen. Detta ökar omfattningen av det stöd som kvinnorna behöver för att hållas skyddade. R3 menade att kostnaden för detta ofta kommer som en chock för kommunerna vilket resulterar i att dessa blir restriktiva gällande antal beviljade insatser. R1 uttryckte att det är problematiskt att postseparationsvåld identifieras som konflikt i stället för våld, att det inte betraktas som ett brott och därför inte ger verkliga konsekvenser för våldsutövaren. Respondenterna beskrev hur svårt det är att hjälpa kvinnorna då rättssystemet till stor del ser till förövarens rättigheter:

Sen tycker jag att domstolarna ligger långt efter i den här frågan, det är också tyvärr personbundet utifrån vem som är ordförande i tingsrätten, vad man vet om våld. Det ska ju handla om barnets bästa hela tiden men det är ju pappan som hela tiden hävdar sina rättigheter och att ett barn har rätt till båda sina föräldrar. Men en våldsutövare som står och pucklar på sina barns mor blir ju ingen annan person för att han har barnet sedan utan det är ju samma person och hans beteende (R2).

R4 menade att tingsrätten inte tar hänsyn till att kvinnorna är utsatta för grova våldsbrott, den risk detta innebär, då hon tvingas att samarbeta kring exempelvis umgänge för att inte själv riskera juridiska konsekvenser. Det framkom i beskrivningarna att de höga krav som ställs på kvinnor och barn för att upprätthålla skyddet kan vara svårt för dem att leva upp till vilket kan skapa svårigheter för socialarbetarnas arbete. R4 menade att de olika bilder som förmedlas av vad som är våldsutsatthet kan skapa problem:

Det kan ju bli väldigt konstigt för då sitter man i samtal med föräldrar och berättar att när du utsätter din partner för våld så är det att likställa med att du utsätter barnet för våld och så kommer dom till tingsrätten som säger att du kan träffa barnet för du har inte utsatt barnet för våld (R4).

R4 menade att detta kan skada föräldrarnas förtroende för socialarbetaren och medföra att de vänder sig mot socialtjänsten vilket då hindrar ett stöd. De skilda tolkningarna av situationen, utifrån lagar och regler, menade R3 ibland hindrar socialarbetare från att vidta åtgärder för kvinnans bästa eftersom domstolsbesluten måste följas. Den objektivitet som i utredningssammanhang är lagstadgad beskrevs minska möjligheten för att tydliggöra våldet i dokumentationen, vilket utgör ytterligare ett hinder i arbetet mot våld.

5.4.2 Otillräckliga resurser och bristande kunskap

Pengar och kunskap framkommer som två förutsättningar för att komma till rätta med postseparationsvåld. Förutom R5, som menade att kunskapen är god inom organisationen, menade övriga att kunskapen i samhället generellt behöver bli bättre och R3 beskrev kompetensen inom socialtjänsten som obehagligt låg. Respondenterna menade att bristande resurser utgör ett hinder i arbetet med att hjälpa den här gruppen då utredningar, skyddsplaceringar och rättsprocesser kostar mycket. De beskrev att kvinnorna med barn har ett större behov av ekonomisk hjälp och R1 beskrev att dessa kvinnor därför prioriteras då resurserna fördelas vilket hindrar andra från att få stöd.

R3 menade att våldsutsatta kvinnor behöver få komma till tals och få chansen att förmedla sina behov i stället för att omgivningen ska avgöra detta åt dem. Det framkom att förståelsen för de postseparationsvåldsutsatta kvinnorna är liten, vilket gör dem till en osynlig grupp:

Jag tror nog tyvärr att många känner att de inte får det stödet dom behöver, i alla fall i längden. Det saknas både en politisk vilja och förståelse. Även i vår egen bransch en förståelse för hur lång tid man kan behöva stöd, det finns ingen som plockar upp det långtgående stödet (R4).

R1 lyfte att innehavet av en viss titel inte är detsamma som att vara bra på sitt jobb och att teoretisk kunskap inte är tillräcklig för att kunna motverka våldet. Vidare beskrevs hur bristande kunskap och förståelse för hur den våldsutövande mannen manipulerar sin omgivning, exempelvis genom upprepade vårdnadsprocesser och smutskastning av kvinnan, utgör hinder för att erbjuda kvinnorna rätt stöd. R4 och R1 beskrev att vissa kvinnor tenderar att dras till den här typen av män. De menade att bristande kunskap om

dessa mekanismer utgör ett hinder för ett stöd som kan bidra till att bryta ett sådant mönster. Respondenterna menade att samhället kommit långt i arbetet mot våld i nära relationer men att våldsutsatta kvinnor ofta blir ifrågasatta vilket redovisas utförligare i nästa avsnitt.

5.4.3 Attityder och strukturer

Respondenterna menar att:

Man behöver jobba med attitydförändringar men motståndet är brutalt och det är därför vi 2021 sitter där vi gör idag (R3).

Det framkom i beskrivningarna att bilden av mäns våld mot kvinnor är stereotyp, att de som drabbas anses vara lågutbildade och missbrukare, vilket kan göra att en socialarbetare som själv är utsatt för våld inte anser sig tillhöra detta stereotypa våldsoffer. R4 menade att detta i sin tur kan utgöra en svårighet i arbetet då det kan påverka hur socialarbetaren uppfattar den hjälpsökande. R3 beskrev en hierarki bland våldsoffer, där vissa anses vara bättre som offer. Det beskrevs att man inom verksamheter som arbetar med våld i nära relation är dåliga på att uppmärksamma andra grupper än vuxna kvinnor. Det framgick att de samhälleliga attityderna kan vara svåra att förändra:

Om man går tillbaka, samhället, historien, var är det vi kommer ifrån. På den tiden [innan år 1965] var inte våldtäkt ett brott, när dom gifte sig, det är så det går till. Det säger så mycket i attityder hur dom har upplevt det och hur dom pratar med sina barn om det och dom med sina barn, det är en röd tråd (R3).

Respondenterna beskrev att kvinnan tvingas flytta medan mannen fortsätter som vanligt, de menade att kvinnans rätt står i skymundan gentemot mannens, vilket ställer höga krav på stödet. R4 lyfte fram svårigheter och hinder med att uppmärksamma våldet då det sociala arbetet är kvinnodominerat:

Det är ett yrke med låg status och det är könet med låg status som försöker föra fram att, hallå, vi blir mördade här (R4).

Det framgick att kvinnor får dubbla budskap från omgivningen då de å ena sidan ska vara starka nog att möta sina förövare vid exempelvis samarbetsamtal och umgängen men å andra sidan sedan blir ifrågasatta utifrån hur rädda de egentligen är. R3 pekade på att ett uteblivet samarbete ses som sabotage och lyfte det etiska dilemma med att tvinga en kvinna utsatt för grovt våld till exempelvis samarbetsamtal med sin förövare. R5 menade att det fortfarande finns en rädsla i samhället för att lägga sig i andras angelägenheter och R3 beskrev hur socialarbetarens rädsla för att göra fel kan göra att ett våld tillåts fortgå.

6. Analys utifrån teorier

I detta avsnitt analyseras empirin utifrån teorierna *Intentionell, strukturell och relationell makt, det idealiska offret* samt *feministisk teori*. Dessa delas i sin tur in i teman utifrån studiens frågeställningar.

6.1 Intentionell, strukturell och relationell makt

6.1.1 Maktaspekter av postseparationsvåld

Vilja och kraft är kärnan i det *intentionella maktbegreppet*, utan det är makten verkningslös för att nå sitt mål (Franzén, 2010). Männens som utövar postseparationsvåld beskrevs av flera av respondenterna som smarta, att de använder manipulation i sin maktutövning mot kvinnorna vilket skulle kunna tala för att de har ett mål och syfte och med sitt agerande. Franzén (2010) menar att det *strukturella maktbegreppet* baseras på överlägsenhet snarare än vilja och kan ses dels som fysisk styrka, dels som kunskap och psykologisk insikt. Strukturell makt gör sig gällande genom att dela in parter i över- eller underordnade positioner. Genus och professionell relation är exempel på detta, där män respektive socialarbetare är överordnade kvinnor respektive klienter (Franzén, 2010). Det framkom i beskrivningarna att mannen, efter separationen, främst använder sig av psykiskt, ekonomiskt, latent och materiellt våld snarare än fysiskt våld för att kontrollera kvinnan, vilket kan vara ett exempel på utnyttjandet av en sådan strukturell makt. Att de använder metoder som är svåra att bevisa som våld, exempelvis förföljelse, bedrägeri och skrämning, kan vara ett exempel på hur de med psykologisk insikt om kvinnan och kunskap om regelverk använder sig av detta i sin våldsutövning. Franzén (2010) menar att det *relationella maktbegreppet* möjliggör att se de handlande subjekten utifrån de positioner de befinner sig i gentemot andra. Respondenternas beskrivningar av hur mannens våldsutövning förstärker och vidmakthåller den kontroll som ofta varit en del i den tidigare relationen med kvinnan kan vara ett exempel på detta.

6.1.2 Makt kan skapa möjligheter

Franzén (2010) lyfter fram att makt finns i alla relationer och verkar genom dessa utan att vara absolut, den är i stället rörlig och kan verka främjande likväl som hindrande, det vill säga påverka situationer och strukturer både positivt och negativt. Respondenterna beskrev att samverkan inom och mellan privata och professionella nätverk utgör en möjlighet för kvinnor utsatta för postseparationsvåld att bättre klara av sin situation.

Samverkan och bra kontaktnät kan utgöra exempel på hur kvinnor i en underordnad position, tillsammans med ett bra kontaktnät, kan verka för att få mer makt över sin situation, vilket kan bli främjande för arbetet mot våld. Det relationella maktbegreppet gör gällande att strukturer inte ska ses som statiska utan till viss del öppna för förändring (Franzén, 2010). Utifrån detta kan en effekt av att kvinnor går samman, och verkar genom både privata och professionella kontaktnät, vara att möjligheten till en påverkan av samhällets fokus, och försök att göra frågan om kvinnors utsatthet viktig, öka. Respondenterna menade att då människor går samman kan de åstadkomma en ökad kunskap och förändrade attityder vilka kan göra skillnad för framtiden. De olika bedömningar av arbetets förutsättningar som de olika socialarbetarna gör: det ena skyddsboendet beskrevs ha tagit beslut om att, för att skydda kvinnan och barnen, neka umgänge mellan barn och förövare under vistelsetiden medan det andra skyddsboendet inte förklarades ha den möjligheten på grund av rådande strukturer och rättssystem, kan vara ett exempel på hur aktörskap och intentionell makt kan verka på olika sätt.

6.1.3 Hindrande makt

Den relationella maktens produktiva roll, vilken kan vara att upprätthålla strukturer av något slag, kan bidra till såväl positiva som negativa konsekvenser för samhällets individer (Franzén, 2010; Foucault, 2010; Foucault, 2017). Dessa negativa konsekvenser skulle ha kunnat vara det som gavs uttryck för av flera av respondenterna då de tog upp hur rättssystemets syn på våldsutsatthet, till männens fördel, är överordnad socialarbetarnas. De beskrev att detta gör att det stöd som de givit kvinnorna ofta får stå tillbaka för männens rättigheter, vilket kan skapa hinder i deras arbete. Mattsson (2015) menar att de samhälleliga strukturerna har skapats av de som gör anspråk på gällande kunskap, många gånger männen, vilket speglades i respondenternas beskrivningar av hur rättshjälp och stödsystem är uppbyggda utifrån männens överordning. Detta kan utgöra ett exempel på varför det kan bli svårt för socialarbetarna att ge kvinnorna stöd i processer där männens rättigheter står över kvinnans. Dessa processer kan utnyttjas av männen och tvinga kvinnorna att anpassa sig vilket då kan resultera i att dessa maktstrukturer vidmakthålls och även fortsatt hindrar att postseparationsvåldet motverkas.

Foucault's beskrivning av den disciplinära kraften, vilken han menar är en del av varje relation och nätverk, visar på hur samhällets normer och värderingar har som syfte att

utöva kontroll över individer för att passa in dem i ett önskvärt beteende (Foucault, 2010; Foucault, 2017). Ett exempel på detta kan vara respondenternas beskrivningar av de krav och förväntningar som ställs på kvinnan att underlätta för en manlig förövare, exempelvis i umgänget med barnen, och de för henne negativa konsekvenserna om hon låter bli att samarbeta. Att kvinnan tvingas delta i samtal med förövaren för att inte själv bli anklagad för sabotage togs till exempel upp av respondenterna. Foucault (2010, 2017) menar att denna disciplinerande *bio-makt* reproduceras av samhällsliga institutioner och är tätt sammankopplad med den rådande kunskapssynen. Detta utövas i specifika sociala situationer genom en *mikro-makt* (Lindgren (2007)). I resultatet framkom att viss kunskap, exempelvis gällande barnens behov av sina båda föräldrar, påverkar och utgör grunden för bedömningar och beslut oavsett om andra behov också framträder. Utifrån detta kan en bristande hänsyn till att våld förekommit i relationen innebära att den rådande kunskapssynen bidrar till postseparationsvåld mot en våldsutsatt förälder. Detta kan visa på och öka förståelsen för hur dessa maktaspekter påverkar och i vissa avseenden skapar hinder i arbetet mot våldet.

6.2 Det idealiska offret

6.2.1 Postseparationsvåld skapar inte idealiska offer

Bilden av hur en person ska vara för att räknas som ett *idealiskt offer* menar Christie (2001) påverkas av fem egenskaper. Bland annat ska offret vara svagt och Christie beskriver att barn, gamla och sjuka är personer som passar in i den beskrivningen. För övrigt ska offret befinna sig på en plats som inte anses konstig, offret ska ha ägnat sig åt något respektabelt och gärningsmannen ska vara stor, elak och för offret en okänd person (Christie, 2001). Respondenterna beskrev att kvinnor utsatta för postseparationsvåld ofta blir ifrågasatta, dels för att de varit starka nog att lämna men ändå inte lyckats göra sig fria, dels för att deras berättelser om det många gånger osynliga våldet inte anses som trovärdiga, eftersom det inte alltid går att bevisa enligt lagen. Att det psykiska och ekonomiska våldet inte kan lagföras på samma sätt som det fysiska våldet, tillsammans med att kvinnor i olika samhällsskikt idag kan välja att lämna sina män, kan utifrån författarnas tolkning bidra till att dessa kvinnor inte betraktas som idealiska offer. Respondenterna beskrev att normer om mannens roll som familjens överhuvud, med ett ansvar att beskydda och kontrollera sin familj utifrån kärlek och omtanke, fortfarande är starka i dagens samhälle. Detta tillsammans med det faktum att mannen är känd och har eller har haft en relation till kvinnan kan utifrån

författarnas tolkning hindra kvinnorna från att betraktas som offer i behov av hjälp. Victimblaming, det vill säga anklagelser mot de våldsutsatta kvinnorna; att de tillåtit våldet att fortsätta och att de skuldbeläggs för att inte ha lämnat mannen i tid nämns i flera av beskrivningarna. Detta kan anses gå i linje med det Christie (2001) säger om att kvinnan, i takt med att hon blir mer oberoende, förväntas ta mer ansvar för att inte hamna i en våldsamt situation från början och om så ändå sker lösa sin situation själv, vilket kan påverka hennes möjligheter att få hjälp. Utifrån detta är författarnas slutsats att om ett sådant synsätt påverkar socialarbetarnas inställning, så att den våldsutsatta kvinnan nekats den hjälp hon behöver, så kan detta bli en del av postseparationsvåldet.

6.2.2 Möjligheter och hinder utifrån kvinnornas offerstatus

Enligt respondenterna påverkar en stereotyp bild av våldsutsatta kvinnor, var i offerhierarkin den utsatta kvinnan placeras samt hur befogad utsattheten anses vara. Det framkom att budskapen om vad som är den ideala nivån för att anses vara berättigad hjälp, hur stark och självständig kvinnan kan vara, varierar beroende på vilken socialarbetare hon träffar. Respondenterna beskrev att bemötandet skiljer sig åt dels utifrån socialarbetarens kunskap och attityd, dels utifrån hur kvinnan själv ser på situationen och sin roll som våldsoffer, vilket de menade i sin tur påverkar det stöd som blir möjligt att erbjuda. Detta kan vara ett exempel på det Christie (2001) tar upp om att kvinnan, trots en höjd offerstatus i och med förändrade samhällsnormer, ännu inte är något idealiskt offer så länge förövaren är en man hon haft en relation med. Christie menar att utvecklingen kommer med en baksida och att kvinnans *aktörskap*, och därtill hörande möjligheter att göra sin röst hörd, måste balanseras mot en uppvisning av svaghet för att hon ska betraktas som ett offer med rätt till stöd från omgivningen. Flera av respondenternas beskrivningar tyder på att många av de kvinnor som utsätts för postseparationsvåld med rätta betraktar sig själva som offer värda att få hjälp. De söker därför själva hjälp vilket å ena sidan möjliggör att de får det stöd de behöver av socialarbetaren. Å andra sidan innebär detta enligt Christies (2001) resonemang att ju starkare kvinnan hävdar sin brottsofferstatus, ju mer legitim den är, desto högre krav ställs på att hon själv ska hantera sin situation vilket kan hindra ett samhälleligt stöd. Om kvinnan klarar att hävda sin offerstatus kommer samhället att anse att hon är stark nog att klara sig själv och stödet kanske uteblir, om kvinnan inte klarar att hävda sin offerstatus kommer samhället i sin tur inte att se henne som ett offer och även då kan stödet utebli. Respondenternas olika beskrivningar av vilka som kom i kontakt med ett

möjligt stöd kan vara ett uttryck för hur de utsatta som antingen själva kan söka hjälp, alternativt av omgivningen anses vara i behov av stöd och därmed anmäls, betraktas som offer värda att hjälpa. De svårigheter socialarbetarna ställs inför i bedömningen av vilket stöd som är befogat, kanske till och med livsavgörande, kan vara kopplat till hur dessa kvinnor dels framställer sig själva, dels betraktas av samhället utifrån synen på det idealiska offret. Detta i sin tur kan sedan innebära såväl hinder som möjligheter i arbetet mot våld.

6.3 Feministisk teori

6.3.1 Männens överordning - en del av postseparationsvåldet

Att *patriarkatet* där *könsmaksordningen*, mäns dominerande roll gentemot kvinnor, uttrycks genom samhällets normer och attityder (NE, u.å; Piuva & Karlsson, 2012) fortfarande har en stor del i utövandet av postseparationsvåld framkommer enligt författarna i respondenternas beskrivningar. Respondenterna berättar om att det skett en positiv samhällsutveckling gällande arbetet mot våld i nära relationer men beskriver även att männens kontroll över kvinnorna ofta blir värre efter separationen. De tar upp hur samhälleliga normer och attityder gör det möjligt för männen att på många sätt kontrollera kvinnorna utan att drabbas av negativa konsekvenser. Det framkommer även att kvinnorna kan bli förvånade över att våldet fortsätter och blir värre trots att de lämnar relationen, och att om de vetat det hade de kanske stannat hos förövaren. Detta kan vara ett uttryck för att den ökade samhälleliga uppmärksamhet våldet fått skapat tilltro till att förändring kan ske, att kvinnor kan och får vara starka och självständiga, men att dessa patriarkala maktstrukturer ändå reproduceras och ger männen fortsatt kontroll över kvinnorna. Denna reproduktion, *performativiteten* (jfr. Piuva & Karlsson, 2012), speglar det Payne (2015) beskriver som att den sociala ordningen, och männens överordning, upprätthålls. Respondenternas beskrivningar av hur männen kan fortsätta och även accelerera våldet, bland annat med stöd från lagar och sociala förväntningar, kan visa på att stödet till kvinnorna många gånger inte är tillräckligt då detta i sig kan användas av männen för att utöva kontroll.

Payne (2015) beskriver att olika egenskaper som tillskrivs män respektive kvinnor skapar *genusskillnader* och bidrar till förväntningar på hur de olika könen ska bete sig. Respondenterna menade att männen såg kvinnorna som sina ägodelar och att mannens ihärdighet, att inte släppa sin kvinna, fortfarande idag är en romantiserad bild av hur

män ska vara. Kvinnor antas tycka att det är gulligt med en man som inte ger sig. Detta kan vara ett exempel på de förväntningar som finns på män respektive kvinnor och kan illustrera hur dessa genusskillnader vidmakthålls. Payne (2015) beskriver även hur sociala förväntningar på kvinnan gör att hon kanske inte ifrågasätter de råd och direktiv hon får från professionella, hon gör som hon blir tillsagd, trots att resultatet hade kunnat bli annorlunda om hon ifrågasatt råden. Payne menar att detta upprätthåller den överordning och kontroll som mannen har gentemot kvinnan. Ett exempel på detta kan vara respondenternas beskrivningar av hur de våldsutsatta kvinnorna belastas med en skyldighet att samarbeta, exempelvis genom att möjliggöra umgänge mellan förövaren och barnet, vilket kan bli en del av våldet. Respondenterna menade även att överordnade system i samhället, exempelvis rättsväsendet, inte delar socialtjänstens bild av vad som är våld och vad våldsutsatthet innebär. Detta kan utgöra ett exempel på hur sociala förväntningar formar dels kvinnor, dels socialtjänsten, att inte ifrågasätta överordningar i samhället vilket i sin tur gör att våldet fortsätter och genussystemet vidmakthålls.

6.3.2 Möjligheter och hinder utifrån ett feministiskt perspektiv

Hur normer och föreställningar reproduceras i samhället beror på hur det talas om bland annat män och kvinnor samt de vardagliga handlingar de utför. Performativiteten styrs av vad som betraktas som normalt, *normaliteten* (Piuva & Karlsson, 2012). För att möjliggöra ett gott stöd för utsatta kvinnor menade respondenterna att god kunskap om och tydliga beskrivningar av kvinnornas utsatthet är viktigt i utredningarna. Detta för att våldet och utsattheten inte ska förringas och deras situation anses vara normal. Detta kan utgöra ett exempel på hur socialarbetarna kan arbeta för att påverka rådande normer och attityder i samhället. Genom att uppmärksamma och utmana dessa kan socialarbetarna bidra till att bryta performativiteten vilket i sin tur kan bidra till att fler kvinnor får stöd med efterföljande positiva effekter.

Beskrivningarna som respondenterna gav var enhälliga, kvinnor blir inte fria från våld bara för att de har lämnat en våldsutövande partner. Många gånger blir våldet också värre, dels på grund av oförutsägbarheten i hur och när våldet yttrar sig, dels för att det inte går att bevisa psykiskt och latent våld på samma sätt som fysiskt. De beskrev att mannens uppvaktning (förföljelse) och ihärdighet (70 telefonsamtal per dag) bara betraktas som ett bevis på hans kärlek. Respondenterna menade att det utifrån rådande

strukturer är ett accepterat och eftersträvänsvärt beteende vilket kan ses som ett uttryck för det Piuva (2012) beskriver som ett förväntat och normalt beteende skapat av samhället. Piuvas´ beskrivning av hur rådande föreställningar påverkar oss att tycka att vissa beteenden är normala, kan förklara varför postseparationsvåld inte betraktas som våld av de med en överordnad position i samhället. Dessa normer och värderingar kan även påverka socialarbetarna i viss mån vilket kan hindra dem från att se de hjälpsökande kvinnornas utsatthet och behov och därmed påverka det stöd som erbjuds.

Det framkom att kvinnliga socialarbetare ibland kan ha svårt att koppla berättelser från kvinnor de möter till berättelser om våld. Detta då de själva kan ha liknande erfarenheter och utifrån en normaliserad syn inte identifierar sig själv som våldsutsatt. I dessa lägen menade respondenten att de samhälleliga normerna utgör ett hinder för att uppmärksamma våldet och ge kvinnorna det stöd som behövs. Det framkom även i beskrivningarna att kvinnliga socialarbetare, verksamma inom ett kvinnodominerat yrke med låg status, erfarit svårigheter med att nå ut med kunskapen om, och allvaret av, våldet och hur det yttrar sig. Detta kan vara ett exempel på hur mannens överordnade roll i samhället styr hur kvinnornas eventuella utsatthet ska betraktas vilket går i linje med det Franzén (2010) och Mattsson (2015) tar upp avseende hur överordnade grupper innehar ett veto när och hur vissa fenomen ska definieras. Mattsson menar att denna överordning traditionellt tillfaller männen och det som framkommit i resultatet kan tyda på att detta i förlängningen kan utgöra ett hinder för vilket stöd som blir tillgängligt för de våldsutsatta kvinnorna.

7. Diskussion

I detta avsnitt sammanfattas studiens resultat i förhållande till syfte och frågeställningar varefter det jämförs med och återkopplas till tidigare forskning. Avslutningsvis förs en kort metoddiskussion och förslag till vidare forskning i ämnet presenteras.

7.1 Resultatsammanfattning

Syftet med denna studie var att undersöka hur socialarbetare beskriver sina erfarenheter av att arbeta med postseparationsvåld mot kvinnor. Trots de olika sätt på vilket det sociala arbetet bedrevs av respondenterna och de olika utbildningar de hade var beskrivningarna likartade. Resultatet visade att det svårbevisade våldet, exempelvis det psykiska, ekonomiska och latent våldet, sticker ut efter en separation. Beskrivningarna visade på att kontrollen genomsyrar postseparationsvåldet som ofta upplevs värre än våldet inom relationen. Utöver det våld som mannen utsätter kvinnan för direkt, framgick det i resultatet att olika myndigheters bedömningar och beslut användes av förövaren för att kontrollera och plåga kvinnan, ofta med hjälp av de gemensamma barnen som verktyg. De samhällliga attityder som fortfarande i modern tid påverkar synen på vad som anses vara våld, menar socialarbetarna, blir även de en del av postseparationsvåldet. Detta då fokus inte läggs på mannens beteende utan i stället på kvinnan och hennes eget ansvar i situationen, victimblaming. För att ha en möjlighet att motverka våldet visade resultatet att kunskap om våldet och en samverkan mellan alla inblandade myndigheter och individer är A och O och att om det saknas en samsyn blir detta i stället ett hinder i arbetet. Det framgick att samhällliga attityder kan verka både som en möjlighet och ett hinder i arbetet då dessa ger effekter avseende exempelvis tilldelning av resurser, tillgänglighet och förväntningar på såväl socialarbetare som på de utsatta kvinnorna. Det som framstod som ett avgörande hinder i arbetet mot postseparationsvåldet var strukturella förutsättningar, som lagar och regler, och hur de inte tar hänsyn till denna typ av våld vilket gör det svårt att komma till rätta med problemet.

7.2 Resultatdiskussion

Studios resultat bekräftar tidigare forskning om än delvis ur ett annat perspektiv, det vill säga ur svenska socialarbetares synvinkel av postseparationsvåldet som sådant.

Ulmestig och Eriksson (2017) beskriver hur de utsatta kvinnor de intervjuat vittnar om hur förövarna använt sig av ekonomiskt våld, genom att stjäla pengar eller försätta kvinnan i skuld, vilket ger konsekvenser långt efter uppbrottet från mannen. Detta är också något som framgick tydligt i denna studies resultat då socialarbetarna lyfte fram hur den våldsutövande mannen på olika sätt efter en separation kunde sätta ekonomisk press på kvinnan. Socialarbetarna i denna studie menade även att det psykiska våldet, exempelvis genom kontroll och hot, samt utnyttjandet av myndigheter för att kontrollera och manipulera kvinnan är framträdande inom postseparationsvåldet. Detta beskrivs också i tidigare forskning där utsatta kvinnor berättar om hur förövarna trakasserar dem, saboterar deras bostadsansökningar (Ulmestig & Eriksson, 2017) eller gör upprepade orosanmälningar och stämningsansökningar (Miller & Smolter, 2011). Även Zeoli et al. (2013) och Holt (2017) tar i sin forskning upp kvinnornas berättelser om detta indirekta våld, våld by Proxy, som blir resultatet av att förövaren utnyttjar myndighetsbeslut, attityder och lagar för att fortsatt kunna ha kontakt med och plåga kvinnan.

Att gemensamma barn används som brickor i ett spel och den negativa påverkan detta har på kvinnorna som lämnat den våldsutövande pappan framkommer såväl i resultatet som i tidigare forskning (jfr. Ulmestig & Eriksson, 2017). Socialarbetarna som intervjuats beskrev att de krav som ställs på kvinnorna, om att samarbeta med förövaren och samtidigt skydda både barnen och sig själva från samma förövare, i sig blir en del av våldet. Detta framgick även i tidigare forskning ur såväl socialarbetares (Lapierre & Côté, 2016) som utsatta kvinnors perspektiv (Archer-Kuhn, 2018; Holt, 2017; Nikupeteri, 2017; Thiara & Humphreys, 2017).

Det faktum att de socialarbetare vilka intervjuats i denna studie delar de i annan forskning intervjuade utsatta kvinnornas, och i förekommande fall socialarbetarnas, beskrivningar av hur de våldsutövande männen kan fortsätta att utöva våld efter en separation kan vara av intresse. Detta skulle å ena sidan kunna bero på att våldet inte uppmärksammas i tillräcklig utsträckning och att de samhällsliga strukturerna inte är anpassade efter det stöd som krävs för att hjälpa dessa kvinnor, aspekter som berörs i uppsatsens analys. Å andra sidan skulle denna gemensamma syn på postseparationsvåldet kunna bero på att det främst är de kvinnor som inte får det stöd de önskar som gör sig hörda, men även som stannar kvar i socialarbetarnas minne. De kvinnor som det går bra för kan hamna i periferin eftersom de inte längre behöver hjälp.

Oavsett skälet kan detta resultat synliggöra att erfarenheterna av att myndigheterna många gånger indirekt används som en del i våldet, by Proxy, måste tas på allvar om postseparationsvåldet ska kunna motverkas.

Studiens resultat visade att strukturella förutsättningar, som rättssystemets bedömning av bevisbördan och vilket våld som är straffbart, gör det svårt att hjälpa kvinnor att bli fria från den våldsutövande mannen. Detta går i linje med tidigare forskning som beskriver utsatta kvinnors erfarenheter av att lagar och regler utgår från förövarens rättigheter (Holt, 2017; Zeoli et al., 2013) eller från att postseparationsvåldet inte betraktas som våld (Miller & Smolter, 2011). Även socialarbetarnas berättelser om hur de samhälleliga attityderna tar sig uttryck genom tillgängliga resurser, samarbetsmöjligheter och förväntningar på kvinnans agerande, som i sin tur skapar hinder och möjligheter i arbetet mot våldet, återkommer i tidigare forskning (jfr. Ekström, 2018b; Lessard et al., 2010; Nikupeteri, 2017).

Framträdande i resultatet var behovet av kunskap och förändrade attityder, i samhället och hos dem som möter de våldsutsatta kvinnorna i sitt arbete, för att det ska vara möjligt att erbjuda kvinnorna ett bra stöd. Detta fanns även som ett genomgående tema i den tidigare forskningen vilken lyfter vikten av en ökad kunskap om postseparationsvåld för att dels kunna förstå, identifiera och bedöma våldet (Lapierre & Coté, 2016; Miller och Smolter, 2011; Thiara och Humphreys, 2017), dels kunna sätta in rätt insatser för att motverka våldet (Nikupeteri, 2017). Det framkom i socialarbetarnas beskrivningar att möjligheterna att erbjuda stöd skilde sig åt mellan de olika organisationerna men även mellan olika socialarbetare. Detta menade de kunde bero dels på socialarbetaren själv, bland annat utifrån kunskap och attityder, dels på tidigare nämnda resurser samt samhälleliga strukturer och förväntningar. I en svensk kontext beskrevs detta även av Ekström (2018a; 2018b) och ett liknande resonemang fördes av (Ulmestig & Eriksson, 2017) samt i internationell forskning (Archer-Kuhn, 2018; Lapierre & Coté, 2016; Stanley et al., 2012; Thiara & Humphreys, 2017).

Utifrån detta ställer författarna sig frågande till att det, trots ett ökat samhälleligt fokus på mäns våld mot kvinnor och våld över lag, ännu inte tas större hänsyn till hur olika våldsformer yttrar sig och hur myndigheters olika bedömningar kan komma att påverka de våldsutsatta och det stöd de erbjuds. Exempelvis regeringens lagförslag till att det

ska bli straffbart att låta barn bevittna brott i en nära relation, som föreslås träda i kraft den 1 juli 2021 (Regeringskansliet, 2021), kan ge såväl positiva som negativa konsekvenser för de utsatta kvinnorna. Att blicken riktas mot barnen och deras roll som offer är positivt, det kan innebära att fler förövare lagförs, att ansvaret för våldet läggs på våldsutövaren, och att postseparationsvåldet därmed motverkas. Däremot kan, utifrån det som framkommit i resultatet såväl som i tidigare forskning, ansvaret för att skydda barnen från att bevittna ett våld mellan pappa och mamma mycket väl läggas på mamman. Detta kan alltså bli ytterligare ett sätt för förövaren, med stöd av lagstiftning, att utöva ett våld mot kvinnan. Det som framkommit om att exempelvis socialarbetare och tingsrätt betraktar och bedömer våld på olika sätt kan även det göra att förövaren fortsatt är den som får rätt i en process. Lagförslaget i sig gör det inte lättare att bevisa ett icke fysiskt våld men kan ändå vara ett steg i rätt riktning för att belysa våldets allvarliga effekter. Då forskning visar att våld som upplevs av barn kan ge långtgående negativa konsekvenser, och öka risken för att dessa barn själva blir våldsutövare eller våldutsatta när de växer upp (Jonhed, 2018), kan en sådan lag bidra till att på sikt motverka våldet.

Slutligen görs en återkoppling till det som nämns i inledningen om att våldet antas vara över då kvinnan lämnat förövaren. I resultatet framkom att postseparationsvåldet var ett välkänt fenomen hos socialarbetarna men att de samhällseliga attityderna dessvärre bidrar till att det inte lyfts fram som ett våld. Tyngden läggs fortfarande vid att kvinnan ska lämna förövaren och att det fortsatta våldet många gånger därefter betraktas som konflikter mellan två jämbördiga parter, likt det Archer-Kuhn (2018) beskriver i sin studie. I analysen, med hjälp av olika maktteorier, har författarna försökt att lyfta fram aspekter som kan visa på att så inte är fallet och att postseparationsvåldet är ett problem.

Även det önskemål om ett utökat tjänstemannaansvar (Eftervåldet”, 2021) som togs upp i inledningen kan återkopplas till. Utifrån de beskrivningar socialarbetarna i denna studie givit väcktes funderingar kring om det skulle kunna vara en del av lösningen. Det framkom i resultatet att attityderna kring våld i nära relationer till stor del innebär att människor inte vill kännas vid detta och att arbetet mot våld har låg status, även om utvecklingen går framåt. Detta, och det som en respondent beskrev om att socialarbetare är rädda för att göra fel, att göra situationen värre, menar författarna är något som behöver tas hänsyn till i diskussionen om tjänstemannaansvaret. Å ena sidan skulle ett

större ansvar kunna bidra till att engagemanget ökar, att det läggs större vikt vid utredningar och dokumentation likt det som beskrivs både i resultatet och i exempelvis Miller och Smolter's (2011) forskning, vilket kan leda till att våldet synliggörs. Å andra sidan kan det ökade ansvaret göra att färre vågar ge sig in i arbetet mot våld. Kraven kan bli för höga och konsekvenserna för allvarliga för att en socialarbetare, utifrån de strukturer som fortfarande gäller och de lagar som fortfarande upplevs se mer till förövarens rättigheter, ska kunna göra rätt mot de utsatta kvinnorna. Med resultatet från denna studie och den tidigare forskningen i åtanke framgår det att det inte finns några enkla svar på hur våldet ska kunna motverkas. De socialarbetare vilka intervjuats i denna studie menar dock, och författarna håller med, att den ökade uppmärksamheten kring detta är av godo och något som i längden kan bidra till bättre förutsättningar för det sociala arbetet mot våld i nära relationer och postseparationsvåld.

7.3 Metoddiskussion

Utifrån de juridiska aspekter som framkom i resultatet skulle det ha kunnat vara positivt att intervjua även en jurist för att på så sätt möjliggöra ett mer varierat resultat.

Författarnas tanke om att göra så övergavs dock med hänsyn till den tidsbegränsning som fanns. De respondenter vilka intervjuats för studien var övervägande kvinnliga, fyra av fem, och arbetade med främst kvinnliga våldsutsatta. Detta och det faktum att författarna är kvinnor kan naturligtvis ha påverkat det perspektiv som fått fokus i studien. De teorier vilka använts i analysen kan även de ha speglat detta fokus och ett annorlunda val hade kunnat ge ett annat resultat. Den förförståelse vilken redogjorts för och de tankar som uppkom efter att författarna tagit del av tidigare forskning låg till grund för frågorna i intervjuguiden vilka därför kan antas vara påverkade av denna erfarenhet. Detta kan i sig ha resulterat i att vissa aspekter i socialarbetarnas beskrivningar fick företräde men författarna fick intryck av att samtalsklimatet var sådant att det möjliggjorde att även andra aspekter framträdde. Studiens könsfördelning kan även spegla de samhällsliga strukturer som råder; det sociala arbetet är kvinnodominerat och det är övervägande kvinnor (med detta vill författarna dock inte förringa andra våldsutsatta) som utsätts för våld i nära relationer. Detta kan göra att studien ändå har viss relevans för forskningen.

7.4 Förslag till vidare forskning

Utifrån denna och tidigare studier framkommer att lagar och regler till stor del används av männen som ett indirekt våld, våld by Proxy, och att det behövs mer kunskap om hur våld i nära relationer kan te sig, både innan och efter en separation. Det tycks finnas en relativt omfattande forskning om våldsutsattas upplevelser, men utifrån att lagarna fortfarande kan användas som en del av våldet kan det behövas en mer praktisk inriktad forskning. Författarna till denna studie drar utifrån dess resultat slutsatsen att en översyn av hur dessa strukturer praktiskt kan förändras för att skapa bättre möjligheter för våldsutsatta att bevisa ett våld och därmed bli fria från förövaren är en prioritet. Vidare kan ett arbete för en ökad samsyn kring våld och våldsutsatthet i samtliga instanser där ett arbete med våldsutsatta sker anses vara av hög relevans.

Referenser

- Ahrne, G., & Svensson, P. (2015a). Att designa ett kvalitativt forskningsprojekt. I G. Ahrne & P. Svensson (Red.), *Handbok i kvalitativa metoder* (2 uppl. s. 17–31). Liber.
- Ahrne, G., & Svensson, P. (2015b). Kvalitativa metoder i samhällsvetenskapen. I G. Ahrne & P. Svensson (Red.), *Handbok i kvalitativa metoder* (2 uppl. s. 8–16). Liber.
- Archer-Kuhn, B. (2018). Domestic violence and high conflict are not the same: a gendered analysis. *Journal of Social Welfare & Family Law*, 40(2), 216–233. <https://doi.org/10.1080/09649069.2018.1444446>
- Backman, J. (2016). *Rapporter och uppsatser* (upplaga 3). Studentlitteratur.
- Berg, M. (2015). Deltagande netnografi. I G. Ahrne & P. Svensson (Red.), *Handbok i kvalitativa metoder* (2 uppl. s. 142–156). Liber.
- Brottsförebyggande rådet. (20 maj 2020). *Våld i nära relationer*. <https://www.bra.se/statistik/statistik-utifran-brottstyper/vald-i-nara-relationer.html>
- Brottsoffermyndigheten. (2 Maj 2012). *Ideala brottsoffer*. <https://www.brottsoffermyndigheten.se/om-oss/brottsofferkunskap/ideala-brottsoffer>
- Bryman, A. (2016). *Samhällsvetenskapliga metoder* (3 uppl.). Liber.
- Christie, N. (2001). Det idealiska offret. I M. Åkerström., & I. Sahlin (Red.), *Det motspänstiga offret* (s. 46–60). Studentlitteratur.
- Eftervåldet?. (2021). Facebook. <https://www.facebook.com/eftervaldet/>
- Ekbrand, H. (2006). *Separationer och mäns våld mot kvinnor*. [Doktorsavhandling, Department of Sociology Göteborg university].
- Eklund, P. (2020). *Vi bryter tystnaden*. Ordberoende Förlag.
- Ekström, V. (2018a). Carriers of the troublesome violence – the socialservices’ support for female victims of domestic violence, *European Journal of Social Work*, 21(1), 61–73. <https://doi.org/10.1080/13691457.2016.1255930>
- Ekström, V. (2018b). Gränssytor under förhandling – om socialtjänstens ansvar för stöd till kvinnor som utsatts för våld i nära relationer. *Socialvetenskaplig tidskrift*, 25(3–4). 269–286. Hämtad från <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:esh:diva-7360>

- Eriksson-Zetterquist, U., & Ahrne, G. (2015). Intervjuer. I G. Ahrne & P. Svensson (Red.), *Handbok i kvalitativa metoder* (2 uppl. s. 34–54). Liber.
- Fejes, A., & Thornberg, R. (2019). Kvalitativ forskning och kvalitativ analys. I A. Fejes & R. Thornberg (Red.), *Handbok i kvalitativ analys* (3 uppl., s. 16–43). Liber.
- Foucault, M. (2010). *Säkerhet, territorium, befolkning*. Tankekraft förlag.
- Foucault, M. (2017). *Övervakning och straff* (5 uppl.). Arkiv förlag.
- Franzén, M. (2010). I fråga om makt. Diskurser, resurser, kontexter. I T. Goldberg (Red.), *Samhällsproblem* (7 uppl., s. 85–126). Studentlitteratur.
- Hester, M. (2011). The Three Planet Model: Towards an Understanding of Contradictions in Approaches to Women and Children's Safety in Contexts of Domestic Violence. *British Journal of Social Work*, 41(5), 837–853. <https://doi.org/10.1093/bjsw/bcr095>
- Holt, S. (2017). Domestic Violence and the Paradox of Post-Separation Mothering. *British Journal of Social Work*, 47(7), 2049–2067. <https://doi.org/10.1093/bjsw/bcw162>
- Jepson Wigg, U. (2019). Att analysera livsberättelser. I A. Fejes & R. Thornberg (Red.),
- Jonhed, A. L. (2018). Att bevittna våld i föräldrelationen - konsekvenser för barn. I E. Sinisalo & L. Moser Hällén (Red.), *Våld i nära relationer - socialt arbete i forskning, teori och praktik* (s. 170–178). Liber AB.
- Kvale, S., & Brinkmann, S. (2014). *Den kvalitativa forskningsintervjun* (3 uppl.). Studentlitteratur.
- Larsson, S. (2005). Kvalitativ metod - en introduktion. I S. Larsson., J. Lilja., & K. *Handbok i kvalitativ analys* (3 uppl., s. 255–272). Liber.
- Lapierre, S., & Côté, I. (2016). Abused women and the threat of parental alienation: Shelter workers' perspectives. *Children and Youth Services Review*, 65, 120–126. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2016.03.022>
- Lindgren, S-Å. (2007). Michel Foucault. I H. Andersen, & L. B. Kaspersen (Red.), *Klassisk och modern samhällsteori* (3 uppl. s. 249–262). Studentlitteratur.
- Lindgren, S., & Lundström, R. (2010). *Ideala offer, och andra - Konstruktioner av brottsutsatta i medier*. Gleerups.
- Lessard, G., Flynn, C., Turcotte, P., Damant, D., Vézina, J., Godin, M., Paradis, F., Delisle, R., Alcedo, Y., Juneau, L., Rock, L., & Rondeau, C. S. (2010).

Child custody issues and co-occurrence of intimate partner violence and child maltreatment: controversies and points of agreement amongst practitioners. *Child & Family Social Work*, 15(4), 492–500.

<https://doi.org/10.1111/j.1365-2206.2010.00705.x>

Mattsson, T. (2015). *Intersektionalitet i socialt arbete - teori, reflektion och praxis* (2 uppl.). Gleerups.

Meeuwisse, A., & Swärd, H. (2017). Introduktion: Vad är ett socialt problem?. I A. Meeuwisse & H. Swärd (Red.), *Perspektiv på sociala problem* (2 uppl. s. 23–56). Natur & Kultur.

Miller, S. L., & Smolter, N. L. (2011). “Paper Abuse”: When All Else Fails, Batterers Use Procedural Stalking. *Violence Against Women* 17(5) 637–650.

<https://doi.org/10.1177/1077801211407290>

Moody Källberg, M., Hedberg Eriksson, K., Ström, M., & Tenerz, B. (2018). *Engagerande nätverksmöten* (2 uppl.). Studentlitteratur.

Moser Hällen, L., & Sinisalo, E. (2018a). Mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer i en samhällskontext. I E. Sinisalo & L. Moser Hällen (Red.), *Våld i nära relationer - socialt arbete i forskning, teori och praktik* (s. 15–26). Liber AB.

Moser Hällen, L., & Sinisalo, E. (2018b). Vad är mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer?. I E. Sinisalo & L. Moser Hällen (Red.), *Våld i nära relationer - socialt arbete i forskning, teori och praktik* (s. 27–64). Liber AB.

Nationellt centrum för kvinnofrid. (6 november 2019). *Mäns våld mot kvinnor obligatoriskt ämne på åtta utbildningar*. <https://nck.uu.se/kontakt-nck/pressrum/pressmeddelande---arkiv/mans-vald-mot-kvinnor-obligatoriskt-amne-pa-atta-utbildningar/>

Nationalencyklopedin. (u.å). *könsmaktsordning*.

<http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/könsmaktssystem>

Nikupeteri, A. (2017). Professionals’ critical positionings of women as help-seekers: Finnish women’s narratives of help-seeking during post-separation stalking. *Qualitative Social Work*, 16(6), 793–809.

<https://doi.org/10.1177/1473325016644315>

Olsson, H., & Sörensen, S. (2011). *Forskningsprocessen* (3 uppl.). Liber.

Payne, M. (2015). *Modern teoribildning i socialt arbete* (3 uppl.). Natur & Kultur.

- Piuva, K. (2012). Normalitet i vardag, vetenskap och socialt arbete. I L. B. Karlsson & K. Piuva (Red.), *Genusperspektiv i socialt arbete* (s. 58–71). Natur & Kultur.
- Piuva, K., & Karlsson, L. B. (2012). Introduktion. I L. B. Karlsson & K. Piuva (Red.), *Genusperspektiv i socialt arbete* (s. 17–54). Natur & Kultur.
- Regeringskansliet. (3 mars 2021). *Regeringen vill göra det straffbart att utsätta barn för att bevittna brott.*
<https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2021/03/regeringen-vill-gora-det-straffbart-att-utsatta-barn-for-att-bevittna-brott/>
- Rennstam, J., & Wästerfors, D. (2015). Att analysera kvalitativt material. I G. Ahrne & P. Svensson (Red.), *Handbok i kvalitativa metoder* (2 uppl. s. 220–236). Liber.
- Rienecker, L., & Jørgensen, P. S. (2017). *Att skriva en bra uppsats* (4 uppl.). Liber.
- Socialstyrelsen. (18 oktober 2019). *Våld i nära relationer.*
<https://www.socialstyrelsen.se/stod-i-arbetet/vald-och-brott/vald-i-nara-relationer/>
- Socialtjänstlagen* (SFS 2001:453). Socialdepartementet.
https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/socialtjanstlag-2001453_sfs-2001-453
- Stanley, N., Miller, P., & Richardson Foster, H. (2012). Engaging with children's and parents' perspectives on domestic violence. *Child & Family Social Work*, 17(2), 192–201. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2206.2012.00832.x>
- Statens offentliga utredningar (2014). *Ett jämställt samhälle fritt från våld Utvärdering av regeringens satsningar 2010–2014.*
<https://www.regeringen.se/49b70e/contentassets/61b7fd5cda0d49bbb86d56d30ea491fd/ett-jamstallt-samhalle-fritt-fran-vald---utvardering-av-regeringens-satsningar-20102014-sou-201471>
- Statens offentliga utredningar (2015). *Nationell strategi mot mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck.*
https://www.regeringen.se/49c72e/contentassets/738becd6961e4a3d8d986c00b8c8bc9e/nationell-strategi-mot-mans-vald-mot-kvinnor-och-hedersrelaterat-vald-och-fortryck-sou_2015_55.pdf
- Svedberg, L., von Essen, J., & Jegermalm, M. (2010). *Svenskarnas engagemang är större än någonsin – Insatser i och utanför föreningslivet.* Enheten för

forskning om det civila samhället, Ersta Sköndal högskola.

<https://www.regeringen.se/contentassets/b3b7633f0d46406c9f865194e9637d92/svenskarnas-engagemang-ar-storre-an-nagonsin>

- Svensson, P. (2015). Teorins roll i kvalitativ forskning. I G. Ahrne & P. Svensson (Red.), *Handbok i kvalitativa metoder* (2 uppl. s. 208–219). Liber.
- Svensson, P., & Ahrne, G. (2015). Att designa ett kvalitativt forskningsprojekt. I G. Ahrne & P. Svensson (Red.), *Handbok i kvalitativa metoder* (2 uppl., s. 17–33). Liber.
- Thiara, R. K., & Humphreys, C. (2017). Absent presence: the ongoing impact of men's violence on the mother-child relationship. *Child & Family Social Work*, 22(1), 137–145. <https://doi.org/10.1111/cfs.12210>
- Tholander, M., & Thunqvist Cekaite, A. (2019). Konversationsanalys. I A. Fejes & R. Thornberg (Red.), *Handbok i kvalitativ analys* (3 uppl., s. 211–234). Liber.
- Thornberg, R., & Fejes, A. (2019). Kvalitet och generaliserbarhet i kvalitativa studier. I A. Fejes & R. Thornberg (Red.), *Handbok i kvalitativ analys* (3 uppl., s. 273–295). Liber.
- Trost, J. (2010). *Kvalitativa intervjuer* (4 uppl.). Studentlitteratur.
- Ulmestig, R., & Eriksson, M. (2017). Financial consequences of leaving violent men – women survivors of domestic violence and the social assistance system in Sweden. *European Journal of Social Work*, 20(4), 560–571. <https://doi.org/10.1080/13691457.2016.1188778>
- Vetenskapsrådet. VR. (2017). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. <http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf>
- Vi bryter tystnaden. (2021). Facebook. <https://www.facebook.com/vibrytertystnaden/>
- Våld i nära relationer (SOSFS 2014:4). Socialdepartementet. <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/foreskrifter-och-allmanna-rad/2014-5-7.pdf>
- Westlund, I. (2019). Hermeneutik. I A. Fejes & R. Thornberg (Red.), *Handbok i kvalitativ analys* (3 uppl., s. 72–90). Liber.
- World Health Organization. (9 mars 2021). Våld mot kvinnor <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/violence-against-women>
- World Health Organization. (u.å). *Våld mot kvinnor: ett 'globalt hälsoproblem av epidemisk proportion'*.

https://www.who.int/mediacentre/news/releases/2013/violence_against_women_20130620/en

Zeoli, A. M., Rivera, E. A., Sullivan, C. M., & Kubiak, S. (2013). Post-separation abuse of women and their children: Boundary-setting and family court utilization among victimized mothers. *Journal of Family Violence*, 28(6), 547–560.

<https://doi.org/10.1007/s10896-013-9528-7>

Bilagor

Bilaga 1. Litteratursökning

Databas Datum	Sökord	Antal träffar	Sparade på abstract-nivå	Sparade på fulltext-nivå	Totalt sparade, sammanlagt
Socindex 21-02-24	2000-2021 "Domestic violence" AND social work OR social workers OR social practice OR social services AND separation	64	13	6	6
Socindex 21-02-24	2010-2021 "Domestic violence" AND social work OR social workers OR social practice OR social services AND post separation	14	0	0	6
Scopus 21-02-24	"Domestic violence" AND social work AND post separation	7	0	0	6
Scopus 21-02-24	"Domestic violence" AND social work* AND post separation	9	0	0	6
Scopus 21-02-24	"Domestic violence" AND social work* AND separation	31	1	0	6
Scopus 21-02-24	"intimate partner violence" OR "post separation violence" AND social work AND post separation	4	0	0	6
PsycINFO 21-02-24	Domestic violence OR domestic abuse OR intimate partner violence AND social work* AND post separation	18	3	1	7
Discovery 21-02-25	Våld i nära relation*	22	7	3 (svenska)	10
Andrahands- urval 21-02-25/26	Utvalda från sparade artiklars referenser, utifrån relevans för vårt valda forskningsområde		8	2	12
SwePub 21-03-24	Våld mot kvinnor	29	0	0	12
SwePub 21-03-24	Våld i nära relation	6	0	0	12
SwePub 21-03-24	Våld post separation	1	0	0	12 (varav 3 svenska)

Bilaga 2. Informationsbrev till respondenterna

Hej!

Vi är två socionomstudenter på Högskolan i Gävle som nu skriver vår kandidatuppsats. Syftet med uppsatsen är att undersöka hur socialarbetare beskriver postseparationsvåld, dvs. våld som fortsätter efter att kvinnan lämnat den våldsamma relationen, mot kvinnor i Sverige idag.

Vi söker dig som arbetar med våld i nära relation sedan minst två år, antingen inom socialtjänst, kvinnojour eller någon annan hjälporganisation, samt har träffat kvinnor som upplevt ett postseparationsvåld, för en digital intervju. Vi önskar hålla intervjuerna under vecka 13, 14 eller 15, enligt överenskommelse med dig. Intervjun, som beräknas ta ca 45 minuter, innehåller frågor kring hur postseparationsvåldet yttrar sig, eventuella skillnader från annat våld i nära relation samt eventuella skillnader mellan kvinnor med respektive utan barn från det tidigare förhållandet. Intervjufrågorna skickas per e-post till dig i förväg för att du ska ha möjlighet att förbereda dig inför intervjun.

Deltagandet är helt frivilligt och du kan när som helst avbryta intervjun utan att detta behöver motiveras. Med ditt samtycke spelas intervjun in. Vi transkriberar därefter materialet. All information anonymiseras och behandlas på ett sätt så att ingen obehörig ska kunna ta del av det. Materialet raderas då uppsatsen är godkänd av examinator och publicerad i databasen DIVA.

Du är välkommen att del av det färdiga resultatet om det är av intresse. Uppsatsen kommer via högskolan i Gävle även att presenteras digitalt för externa verksamheter.

Har ni frågor är ni välkomna att kontakta oss. Med vänliga hälsningar
[kontaktuppgifter till studenter och handledare]

Bilaga 3. Intervjuguide

Bakgrundsfaktorer

Ålder?

Könstillhörighet?

Vilken utbildning har du?

I vilken typ av organisation arbetar du?

Hur länge har du arbetat med kvinnor utsatta för våld i nära relation/postseparationsvåld?

Hur kommer det sig att du arbetar med detta?

Hur skulle du beskriva dina arbetsuppgifter?

Frågor

- Hur skulle du beskriva våld i nära relation?
- Hur skulle du beskriva postseparationsvåld?
 - Vilka skillnader i typ av våld före och efter en separation kan du se?
- Vilken typ av postseparationsvåld har du stött på i ditt arbete?
- Hur beskriver du eventuella skillnader i ditt arbete avseende kvinnor som är kvar i en våldsamt relation jämfört med kvinnor som utsätts för postseparationsvåld?
 - Vilka kriterier finns i din organisation för att kvinnorna ska erbjudas stöd?
- Hur upplever du att kvinnor med respektive utan barn söker och får hjälp?
- Hur skulle du beskriva dina förväntningar på ett eventuellt samarbete mellan den våldsutsatta kvinnan och förövaren?
 - Hur skulle du beskriva möjligheterna/svårigheterna kring ett samarbete?
- Hur upplever du att tillgängliga resurser motsvarar de behov som finns inom ditt arbete?
- Hur upplever du att arbetet kring våldsutsatta kvinnor förändrats de senaste åren?
 - Vad skulle kunna göra ditt arbete lättare?